

WILLIAM SHAKESPEARE
(1564–1616)

Lear király

SZEMÉLYEK

LEAR, Britannia királya
A FRANCIA KIRÁLY
A BURGUNDI FEJEDELEM
CORNWALL FEJEDELEM
ALBAN FEJEDELEM
KENT GRÓF
GLOSTER GRÓF
EDGAR, Gloster fia
EDMUND, Gloster törvénytelen fia
CURAN, udvaronc
OSZVALD, Goneril udvarnoka
AGGASTYÁN, Gloster haszonbérője
ORVOS
BOLOND
TISZT Edmund szolgálatában
NEMES Cordelia kíséretében
HÍRNÖK
SZOLGÁK, Cornwallnál
GONERIL
REGAN Lear leányai
CORDELIA
Lovagok a király kíséretében. Tisztek, követek, katonák
és kísérők

Történi Britanniában

ELSŐ FELVONÁS

1. SZÍN

*Kent, Gloster, Edmund jönnek
Udvari terem Lear király palotájában*

- KENT Úgy hittem, a király inkább kedveli Alban herceget, mint Cornwallt.
GLOSTER Nekünk is mindig úgy tetszett; de most az ország felosztásánál ki nem vehető, melyik fejedelmet becsüli inkább; mert az egyenlőség úgy ki van mérve, hogy maga a szigor sem tehet választást osztályrészeik közt.
KENT Nem a te fiad az, mylord?
GLOSTER Nevelése, sir, rovásomra történt. Annyiszor pirultam elismerni, hogy most már elég orcátlanul teszem.
KENT Nem foghatlak meg.
GLOSTER De igen ezen fickó anyja, mert domborúvá lón, és valóban, sir, előbb volt fia a bölcsője, mint férje az ágya számára. Orrontod a hibát?
KENT Miután az eredmény így derék, nem kívánhatom nem történnük a hibát.

GLOSTER Egyébiránt, sir, nekem törvényes fiam is van, valami egy évvel idősebb ennél; de mindamellet nem kedvesb előttem, ámbár ez a gazkölyök egy kissé mohón jött a világba, mielőtt hitták volna. De anyja szép volt; jó multság volt összecsapnunk a gyereket, s a kurafit végre is el kell fogadnom. Ismered ezen nemes urat, Edmund?

EDMUND Nem, mylord.

GLOSTER Kent lord. Úgy tekintsd ezentúl, mint tisztelt barátomat.

EDMUND Szolgálatjára nagyságodnak.

KENT Kell hogy szeresselek, s rajta leszek, hogy jobban ismerjük egymást.

EDMUND S én, sir, törekedni fogok, hogy azt megérdemeljem.

GLOSTER Külföldön volt vagy kilenc évig, s ismét mennie kell. – A király jön!
Harsonaszó Lear, Cornwall, Alban, Goneril, Regan, Cordelia s kíséret jőnek

LEAR Gloster! menj, hídd elő Frankhon s Burgund urait.

GLOSTER Tüstént, felség.
Gloster és Edmund el

LEAR Azalatt kimondjuk rejtett szándokunkat.
Adjátok a térképet. Tudnotok kell,
Hogy országunkat három részre osztók
S erős szándékunk minden gondot és bajt
Lerázni agg korunkról, általadván
Ifjabb öröknek, míg magunk tehertől
Menten mászunk a sír felé. Fiunk,
Cornwall, és nem kevésbé szeretett
Fiunk, Alban, ez órában szilárd
Akaratunk lányaink jegydíjait
Külön kiszabni, hogy jövő viszálynak
Már most elejét vegyük. Két fejedelem,
Burgund- és Frankhon, nagy vetélkedők
Legifjabbik lányom szerelmeért,
Rég udvarolnak házunknál, s nekik most
Választ kell adnunk. Szóljatok, leányim,
Mínthogy mi most le akarunk mondani
A trón és az ország gondjairól
S jövedelmiről. Mondjuk hát: melyitek
Szeret leginkább, hogy legfőbb kegyünket
Érdem szerint adhassuk. Goneril,
Elsőszülöttünk, szólj először.

GONERIL Én, sir,
Jobban szeretlek, mint kimondható,
Drágább vagy előttem, mint szemem világa,
Tér és szabadság s minden, ami ritka,
Dús és becses. Szeretlek nem kevésbé
Egy épség-, kellem-, szépség- és becsület-
Áldotta életnél; mint valaha
Gyermek szeretett s imádva volt apa;
Szeretettel, melyhez a szó üres,
A lélegzet szegény. Szeretlek úgy,
Hogy annak módja és határa nincs.

CORDELIA *(félre)*
Cordelia mit tegyen? Hallgat s szeret.

LEAR E két vonal közt mind e tartomány,
Ez árnyas erdők, dús mezők, e tágas
Legelők és bővizű folyamok
Urává teszek: Alban és a te
Utódaidnak legyen öröke.
Mit mond most második leányunk,
A drága Regan, Cornwall nője? Szólj!

REGAN Egy ércből szerkesztve nénémme én
Méltónak tartom hozzá magamat.
És úgy találom igaz szivem szerint,

Hogy ő saját érzelmimet nevezte meg,
Csakhogy nem egészen: minden más örömek,
Mint az érzékek legdúsabb tára nyújt,
Én ellenélül vallom magamat,
S csupán boldognak felséged iránti
Szeretetemben.

CORDELIA *(félre)* Szegény Cordelia!

És mégsem az, mert szívem gazdagabb,
Mint nyelvem: abban bizonyos vagyok.

LEAR Szép országunknak e bő harmada
Neked s utódidnak jut örökül,
Térségre, bájra, becsre Goneril
Részénél nem csekélyebb. S most örömünk,
– Végső, de nem utolsó – te, kinek
Ifjú szerelmeért Burgund teje
S Frankhon bora versengve küzdenek,
Mit szólsz te, hogy szerezz egy harmadot,
Dúsabbat, mint testvéridé? Beszélj!

CORDELIA Semmit, mylord.

LEAR Semmit?

CORDELIA Semmit.

LEAR Még egyszer szólj; a semmiből mi sem lesz.

CORDELIA Boldogtalan én! ki számhoz nem birom
Emelni szívemet. Szeretem fölségedet
Tisztem szerint, sem többé, sem kevésbé.

LEAR Hogyhogy, Cordelia? jobbítsd szavaidat,
Nehogy szerencsédet megrontsa.

CORDELIA Jó uram!

Nemzöm vagy, fölneveltél és szeretél.
A tartozást én úgy rovom le, mint
Illik s méltó: szeretlek, engedelmes
Vagyok, tisztellek mindenek fölött.
Mért mentek férjhez nénéim, ha mondják,
Hogy csak téged szeretnek? És ha egykor
Tán férjhez mennék, akkor az, kivel
Jegyvet váltottam, bírni fogja fél
Szerelmem, gondom s tartozásomat.
Úgy, mint nénéim, hogy csupán atyámat
Szeressem, férjhez nem megyek.

LEAR De hát

Szived szerint szólsz?

CORDELIA Úgy én, jó uram!

LEAR Oly ifju s oly szivetlen.

CORDELIA Ifju s oly

Őszinte csak, mylord.

LEAR Legyen tehát:

Őszinteséged vedd jegypénzedül;
Mert esküszöm a nap szent sugárzatára,
Hecate rejtelveire és az éjre,
A bolygók minden működésire,
Mik által élünk s lenni megszününk:
Az atyai gondot ím, megtagadom,
A vérrokonság minden jogait.
Légy szívemtől örökre idegen.
A durva scytha, vagy ki gyermekét
Emészti föl, étvágyát csillapítani,
Csak úgy legyen velem rokon, csak úgy
Segítve, szánva, mint te – volt leányom!

KENT Ó, jó uram –

LEAR Békével, Kent, ne jöjj

A sárkány és haragja közé. Leginkább
Szerettem őt, s szelíd dajkálataira
Reméltem bízni végső napjaim.

Cordeliához

El innen! menj szemem elől! – Úgy legyen
Nyugalmam a sír, mint most leveszem
Az atyai gondot róla. – Jöjjenek
A frank s burgund. Ki mozdul? Ím, e harmadot,
Cornwall s Alban! vessétek két leányom
Jegyirtokához. Házasítsa ki
Emezt a dölyf, mit nyíltságnak nevez.
Most kettőtöknek adjuk a hatalmat,
Előjogot s mind a hasznot, mi a
Felséghez tartozik. Magunk havonkint,
Fenntartva száz legényt, kiket ti fogtok
Ellátni, nálatok veszünk lakást
Felváltva, sorban. Mi csak a királyi
Címet tartjuk meg s járulékait.
Jövedelmek, uralkodás s a végrehajtó
Hatalom legyen tietek, kedves fiaim!
Minek jeléül, ím, e koronán
Osztozzatok.

- KENT Fejedelmi Lear,
Kít mint királyom tisztelék, szerettem
Atyám gyanánt, s mint gazdámat követtem,
S imámba zártam mint nagy pártfogómat –
- LEAR Feszült a húr, szaladj a nyíl elől.
- KENT Csak jöjjön bízvást, hogy szívem körébe
Fúrjon hegyével. Kent legyen goromba,
Ha Lear őrzöng. Vén ember, mit cselekszel?
Hiszed, hogy a kötelesség szólni nem mer,
Midőn a hatalmat a hizelkedésnek
Bókolni látja? Hol dőre lett a fölség,
Ott a becsület nyíltsággal tartozik.
Vond vissza végzésed, hozd helyre tüstént
Legjobb belátásod szerint ez undok
Elhirtelenkedést. Éltem reá!
Hogy ifjabb leányod nem szeret kevésbé,
S nem is mind léha szív, kinek halk szózatát
Nem veri vissza a kongó üresség.
- LEAR Ne többet, életedre!
- KENT Éltem eddig is csak
Zálognak tartám ellenségeid
Számára, s most, midőn saját
Megmentésed forog fenn, föl merem
Áldozni érted.
- LEAR El szemeim elől!
- KENT Láss jobban, Lear; engedd, hogy én legyek
Szemed világa.
- LEAR Apollóra mondom, –
- KENT Apollóra hát, király,
Hiába hívod istenségedet.
- LEAR Ó, pártütő jobbágy!
Kardjára teszi kezét
- ALBAN
- és CORDELIA Bocsáss meg, drága felség!
- KENT Tedd, öld meg az orvost, s a rossz nyavalyának
Juttasd a díjt. – Határozatod
Vedd vissza, vagy míg a szó torkomon
Kiférhet, azt mondom: rosszul tevél.

LEAR Hallgass meg, hitszegő!
Hűbérencem ki vagy, hallgass meg engem.
Minthogy te minket esküt szegni késznél
(Mit eddig tenni nem merénk) s kihívó
Göggel hatalmunk s végzésünk között
Utunkat álltad, (mit sem helyzetünk,
Sem vérünk el nem tűrhete) hogy hatalmunk
Csorbát ne szenvedjen, meg kell lakolnod:
Ím, öt napot hagyunk, hogy magadat
Ellásd világi baj s szükségek ellen,
Hatodikát rá, hogy gyűlölt hátadat
Országunknak fordítsd, a tizedik
Napon, ha számüzött fejed itt találják,
A perc halálod. El innen. Jupiterre!
Ez visszavonhatatlan.

KENT Isten veled, király! Mig így cselekszel:
Künn a szabadság, itt a száműzés.
Cordeliához
Az istenek ójanak meg, drága szűz,
Ki jogosan érzesz s oly bölcsen beszélsz.
Gonerilhez s Reganhoz
S ti, amint szóltok, úgy cselekedjete,
Hogy jó eredményt szüljön a kegyes szó.
S így, ó, fejedelmek, Kent bucsút veszén,
S öreg lábakkal új országba megy. *(El)*
Harsonaszó, Gloster visszajő Burgund
és Franciaország fejedelmeivel és kísérettel

GLOSTER Ím, nagyságos király:
Burgund és Frankhon fejedelmei.

LEAR Először is tehozzád fordulunk,
Burgund fejedelme, aki e királlyal
Kérője voltál lányunknak. Mi volna
A legkevesb, mit jegyben kérsz vele,
Különben felhagyván a mátkasággal?

BURGUND Magas királyi felség! többet én
Ajánlatodnál nem követelek,
Sem fenséged kevesbet adni nem fog.

LEAR Nemes Burgund, mi úgy tartottuk őt,
Mig előttünk kedves volt. Most ára csökkent:
Itt áll, sir. És ha bármi a kevésből,
Mi benne értéknek mutatkozik,
Vagy mindaz bár, megtoldva haragunkkal
És semmi mással, képes kedvedet
Megnyerni: ím, itt áll, tiéd.

BURGUND Így nem tudok felelni.

LEAR Sir,
Amilyen gyarló és barátlan, új
Leányunk a gyűlölségben, kinek
Jegypénze átkunk, s tőlünk idegen
Szent eskü által, így mint van, veszed
Vagy itthagyd?

BURGUND Felséges úr, bocsáss meg,
Ily feltétellel nem választhatok.

LEAR Úgy hagyd őt, sir. Mert a hatalomra,
Mely megteremtett, minden vagyonát
Elődbe tártam!
A francia királyhoz
És te, nagy király?
Nem akarnék vonzalmadtól annyira
Eltérni, hogy téged, hol gyűlölök,

Ott párosítsalak. Kérlek tehát,
Fordítsd szerelmed méltóbb tárgy felé,
Mint e nyomorult, kit elfogadni csaknem
Pirúl a természet.

FRANK Ez rendkívüli,
Hogy az, ki legkedvesb volt csak imént,
Dicséretednek tárgya, balzsama
Agg napjaidnak, legdrágább s becsesb,
Egy perc alatt oly szörnyet vétkezett,
Mi kedvezésid annyi jeleit
Lefosztja róla. Vétsége, úgy hiszem,
Oly nagy lehet s természet-ellenes, hogy
Vagy ő a szörny, vagy korábban hirdetett
Hajlandóságod jön gyanú alá.
Mit róla hinnem oly hit kellene,
Melyet csoda nélkül az ész soha
Belém nem olthat.

CORDELIA Mégis kérem fölségedet (mivel
Nyelvem nem elég beszédes és sima
Cél nélkül szólni, mert én, amit jót
Szándékozom, szó nélkül megteszem),
Tudassa fölséged, hogy nem sötét
Bűnfolt, gyilkosság vagy hivalkodás,
Tisztátlan élet vagy tán becstelenség
Az, ami jóakaratótól s kegyétől
Megfoszta engem, és csupán hiánya
Annak, mi által gazdagabb vagyok,
Mert telhetetlen nyelvem és szemem nincs,
Minek én örülök, bár nem bírva azt,
Kiesém kegyeiből.

LEAR Jobb lett volna: nem
Születned, mint nekem jobban nem tetszened.

FRANK Csak ennyi hát? természet lassúsága,
Mely vágya tetteit nem mondja el,
Noha megtenni kész? – Burgund ura,
Mit szólasz a hölgyhöz? A szerelem
Csak úgy szerelem, ha nem zavarjuk össze
Tekintetekkel, melyek a valódi
Ponton kívül esnek. Kivánod? Ő
Magában is jegykincs.

BURGUND Felséges úr!
Add át a részt, mit önként megígértél,
És én tüstént kezet nyújtok neki,
Mint Burgund asszonyának.

LEAR Semmit, megesküvém s szilárd vagyok.

BURGUND Sajnálalak, hogy ki elvesztéd atyádat,
Most férjet vesztesz.

CORDELIA Békesség veled!
Burgund szerelme kincseket vadász,
Én nője nem leszek.

FRANK Gyönyörű Cordelia,
Ki szegényül legdúsabb vagy, elhagyottan
Legfeltünőbb, s utáltan legszerettebb!
Téged s erényid elfoglallak itt,
Szabadjon fölvennem, mit eldobának.
Ó, istenek! istenek! mily különös,
Hogy a hidegség, mely téged lenéz,
Szerelmem lángzó tiszteletre gyűjtja.
Jegydíjtalan lányod, király, kit a sors
Hozzám vetett, királyném lesz, királyné

Népem s a szép Frankhon felett, vizes
Burgund valamennyi hercege képtelen
Megvenni tőlem e dicsértelen,
De drága hölgyet. Szép Cordelia!
Végy búcsut tőlök, ámbár nem szerettek.
A vesztett *ittért* jobb *másholt* nyeresesz.

LEAR Vidd őt, király, legyen tied, nekünk
Nem lányunk és ne is jöjjön soha
Többé szemünk elé. – Most menj tova,
Kegyüktől elszakadtan, nem szeretve
S áldatlanúl. – Nemes Burgund, jerünk.
*Harsonaszó, Lear, Burgund, Cornwall, Alban, Gloster
s a kíséret el*

FRANK Bucsúzz nővéreidtől.

CORDELIA Atyámnak drága gyöngyei, nedvesült
Szemmel hagy el Cordelia. Jól tudom,
Mik vagytok; s mint testvér, igaz nevén
Hibátokat nevezni nem fogom.
Atyámmal bánjatok jól: megdicsért
Jó szívetekre bízom. Ó, ha még kegyében
Volnék, jobb helyre vágnám tenni őt.
Isten veletek.

REGAN Ne oktass tiszteinkre.

GONERIL Urad kedvében járj, ki a szerencse
Koldúskenyeréhez juttatott. Dacoltál:
Ezen hibáért most méltán lakolsz.

CORDELIA Mit a csel rejt, kifejti az idő.
A képmutató kudarcot vall utóbb.
Szerencse veletek.

FRANK Jer, szép Cordeliám.
Cordelia s a francia király elmennek

GONERIL Sok mondanivalóm van, testvér, mi kettőnket legközelebről érdekel. Úgy gondolom, atyánk az
éjszaka távozik.

REGAN Bizonyosan, éspedig veled, a jövő hónapban hozzánk jő.

GONERIL Láthatod, agg kora tele változékonysággal; efelől nem csekély tapasztalást vehettünk éppen
most. Nővérünket mindig legjobban szerette, s mely nyomorú ok miatt taszította most el
magától. Ez mégis igen feltűnő.

REGAN Korának gyöngesége. Egyébiránt ő magát is örökké csak fölületesen ismerte.

GONERIL Legjobb, legépebb életkora is csupa meggondolatlanság volt. Mindig készen lehetünk rá, hogy
éreztetni fogja velünk nemcsak egy rég megrögzött életszokás gyarlásáit, hanem ezenfölül
mindazon korlátlan szeszélyeket, mik a gyenge s mogorva vénséggel együtt járnak.

REGAN Megérjük, hogy több ily váratlan kitörései lesznek, mint most Kent száműzése volt.

GONERIL Továbbá a búcsúvétel bókja közte s a francia király között! Kérlek, tartsunk össze, ha atyánk ily
szeszélyekben mutatja ki tekintélyét; ez utóbbi lemondása is csak szégyenünkre válik.

REGAN Majd beszéljünk róla.

GONERIL Kell tennünk valamit, mégpedig hevenyében.
Mindketten elmennek

2. SZÍN

Csarnok Gloster gróf palotájában. Edmund jó, kezében levél van

- EDMUND Természet, istenem vagy: hódolok
Törvényednek. Mért kéne a szokás
Bilincseit hurcolnom, s magamat
A nemzeteknek finnyássága által
Kifosztani hagynom, mert tíz, tizenöt
Hóval bátyám után vagyok? Miért
Fattyú? miért korcs? ha szintűgy megütöm
A mértéket, szintoly hőslélkű vagyok,
S arcom, mint ama tisztos hölgy fiáé?
Mért bélyegeznek korcsnak, fattyunak?
Miért volnánk mi korcsok? Fattyu és korcs!
Kik a természet fürge meglopása
Közben hatalmasb alkatot, szilajb
Erőt nyerénk, mint egy egész sereg
Fajankó, kik pállott, fáradt, megúnt
Ágyban félálom és ébrenlét között
Fogamzanak. Jól van hát, földedet,
Törvényes Edgar, bírom kell. Atyánknak
A fattyu Edmund szintoly kedvese,
Mint a törvényes. Törvényes! finom szó!
Jól van: törvényesem! ha a levél
Kézhez jut, a csel jól sikerül, a fattyú
Edmund lesz úr a törvényes felett.
Növök, gyarapszom: a fattyúk javára
Csináljatok most pártot, istenek!
Gloster jó
- GLOSTER Számúzve Kent, haraggal vált a frank,
S az éjjel elmegy a király. Hatalma
Átírva s kegytartásra összevonva,
S mind villámgyorsan, minthogyha böngöly
Kergette volna. – Edmund, mit csinálsz?
Mi hír?
- EDMUND Nagyságod engedelmevel, semmi.
A levelet elteszi
- GLOSTER Miért akarod hát oly mohón eltenni azt a levelet?
- EDMUND Én semmi újságot nem tudok, mylord.
- GLOSTER Miféle írást olvasál imént?
- EDMUND Semmit, mylord.
- GLOSTER Mire való hát az az iszonyú sietség, hogy azt zsebedbe dugd? A semmit érőnek nem szükség magát elrejtene. Ha semmi, úgy nem kell hozzá pápaszem.
- EDMUND Bocsáss meg, sir, levél bátyámtól, melyet még nem olvastam el egészen, ami keveset kivehettem, nem arra való, hogy nagyságod belenézzon.
- GLOSTER Add ide a levelet, sir.
- EDMUND Megbántlak, akár megtartom, akár átadom. Tartalma, mint részint felfoghattam, feddésre méltó.
- GLOSTER Hadd lám! hadd lám!
- EDMUND Bátyám igazolására azt kell hinnem, hogy ezt csak erényem kísértése s kipuhatólása végett írta.
- GLOSTER *(olvás)* «Az agg kornak ezen tisztelete s rendörködése felettünk, keserűvé teszi a világot legjobb éveinkben; visszatartja javainkat, míg vénségünk azt többé nem élvezheti. Igen silány és dőre rabságot kezdek találni az elévült zsarnokság nyomában, mely uralkodik, nem mert hatalmas van, hanem mert eltűretik. Jer hozzám, hogy ez iránt bővebben szólhassunk. Ha apánk addig alunnék, míg én fölkelteném, fele jövedelmével te bírnál mindörökre s maradnál kedvence Edgar bátyádnak.» Űm! ámulás. «Alunnék, míg én fölkelteném»
– «fele jövedelmét te bírnád.» Fiam, Edgar! Volt keze ezt írni? Szive és esze kigondolni? Mikor kaptad ezt? ki hozta hozzád?
- EDMUND Nem hozták, mylord, éppen ez a ravaszág benne. Az ablakon vetették szobámba, úgy találtam.
- GLOSTER Gondolod, hogy ez bátyád keze írása?

EDMUND Ha tartalma jó volna, megeskünném, hogy az övé; de ilyen lévén, szeretném hinni, hogy nem az.

GLOSTER Övé.

EDMUND Kétségtelen, de reményilem, szíve nem foglaltatik benne.

GLOSTER Nem példázgatott előtted ezelőtt soha e tárgyban?

EDMUND Soha, mylord. De gyakran hallám őt állítani, miszerint igazságos, teljeskorúak lévén a fiúk, hanyatlók az atyák, hogy az atyák a fiúk gyámsága alatt legyenek, s a fiúk kezeljék a jövedelmeket.

GLOSTER Ó, semmirekellő gazember! Ugyanaz, ami a levélben van. Irtózatos gazember, természetellenes, kárhóztos gazember, több mint baromi! – Menj, fiú, keresd fel. Tüstént elfogatom. Utálatos gazember! Hol van most?

EDMUND Nem tudom, mylord. Ha méltóztatnál felfüggeszteni haragodat bátyám ellen, míg jobb bizonyosságot szerezhetsz szándéka felől, biztosabb úton járnál; ellenben, ha erőszakosan lépsz föl ellene, szándéka iránt tévedésben lévén, az igen nagy csorbát üt becsületeden s engedelmes szívét összezúzza. Életemet merném lekötmi érette, hogy ezt csak nagyságod iránti vonzalmam kitudása végett írta s nem valami veszélyes célzattól.

GLOSTER Azt hiszed?

EDMUND Ha nagyságod jónak találja, elhelyezem, hol kihallgathat bennünket, midőn efelett értekezünk, és saját hallomása után meggyőződést szerezhet magának, éspedig minden további halogatás nélkül még ma estve.

GLOSTER Nem lehet oly szörnyeteg.

EDMUND Bizonyosan nem.

GLOSTER Atyja iránt, ki őt oly gyengéden, oly bensőleg szereti. Menny és föld! Keresd fel őt, Edmund, kutasd ki őt, kérlek, intézd a dolgot legjobb belátásod szerint. Kivetkezném minde-nemből, hogy bizonyost tudjak.

EDMUND Tüstént fölkeresem őt, sir. Ügyekezni fogok a dolgot lehető legjobban elintézni, s majd hírt adok felőle.

GLOSTER Ezek az utóbbi nap- s holdfogyatkozások nem jót jelentenek nekünk; ámbár a természet bölcsessége ezt így is, úgy is magyarázhatja, a természetet magát is ostorozzák a bekö-vetkező események: a szeretet meghül, a barátság meghasonlik, testvérek összecsapnak, a városokban zendülés, viszály a falukon, palotákban árulás, s a viszony felbomlik apa s fiú között. Ez az én gazfiam is e jóslat alá esik; itt a fiú az apa ellen van. A király kivetkezik természeti hajlamából, s az apa feltámad gyermeke ellen. Megettük kenyérünknek javát. Fondorság, csel, árulás, romboló zavargás kísérnek nyakra-főre sírunkba. – Keresd fel ezt a gazfiút, Edmund; nem valold kárát. Óvatosan csináld! – S a nemes és hűséges Kent számkivetve! Vétke: becsületesség. Különös, nagyon különös. *(El)*

EDMUND Ez a legfölségesebb bohózat a világon, hogy midőn szerencsénk beteg (mi pedig többnyire erkölcsünk megzabálásából ered), balsorsunkra vetünk: napra, holdra, és a csillagokra, mintha gazemberek kényszerűségéből volnánk, bolondok az ég akaratjából, semmirekellők, tolvajok, országárulók a szférák hatalmánál fogva, részegesek, hazugok, házasságtörők csupa megrögzött engedelmességéből a planétai befolyások iránt, szóval, ami rosszban leledzünk, az mind isteni unszolásból történnék. Csodálatos kibúvási mód a kurafinak bakkecske hajlamait a csillagokra háritani. Atyám a sárkányjegy alatt közösködött anyámmal, s születésem a nagymedve alá esik, azért vagyok én durva és korhely. Eh! én biz az lettem volna, ami vagyok, ha mindjárt a legszüziesebb csillag pislogott volna az ég boltozatán, mikor engem fattyúvá nemzetek.

Edgar jön

És ő itt terem, mint a végfordulat a régi komédiában. Szerepem most «egy semmirekellő melankóliája», sóhajjal, mint Tamásé Bedlamben. Ó, ezek a sötétedések e viszályok előjelei. Fa, sol, la, mi.

EDGAR Hogy vagyunk, Edmund öcsém? Miféle komoly dolgokról elmélkedel?

EDMUND Azon jóslatról gondolkozom, bátya, melyet a napokban olvastam, melynek ezen napsötétedés után kellene bekövetkezni.

EDGAR Foglalkozol te ilyenekkel?

EDMUND Bizonyossá teszek, hogy amely események fel vannak jegyezve szerencsétlenségünkre, mind beteljesednek, vagyis: természetellenesség szülő s gyermekek közt, halál, éhínség, régi barátságok felbomlása, meghasonlás a státusban, fenyegetés, átkozódás a király s nemesség ellen, alaptalan gyanúskodás, jóbarátok számkivetése, a seregek kicsapongásai, házások elválása, s mit tudom én.

EDGAR Mióta tartozol a csillagászati sectához?

EDMUND Hagyjuk el. Mikor láttad atyámat legutóbb?

EDGAR Hát, a múlt éjjel.

EDMUND Beszélteél vele?
 EDGAR Vagy két egész órát.
 EDMUND Jól váltatok meg? Nem vettél észre neheztelést szavában vagy magaviseletében?
 EDGAR Egy szikrát sem.
 EDMUND Gondolkozzál, mivel bánthattad meg, s kérlek, kerülj tekintetét, míg egy kevés idő bosszúsága hevért csillapítandja, mi most annyira dühösködik benne, hogy alig érné be személyed megtámadásával.
 EDGAR Bizonyosan valami semmirekellő rágalmozott.
 EDMUND Attól tartok én. Kérlek, viseld magad csendesen, míg haragja hullámai egy kissé lelohadnak, s mint mondom, vonulj el velem szállásomra, honnan alkalom szerint majd elhozlak, hogy magad halljad őt beszélni. Menj, kérlek. Itt kulcsom. – Ha kimégy, fegyverrel járj.
 EDGAR Fegyverrel, öcsém?
 EDMUND Bátyám, én javadat akarom: fegyverrel járj. Ne legyek becsületes ember, ha valami rosszat nem forralnak ellened. Elmondtam neked, amit láttam és hallottam, de csak csínján, távol sem oly ijesztőleg, mint valóban van. Kérlek, távozzál.
 EDGAR Hallok felőled nemsokára?
 EDMUND Szolgálatodra leszek ez ügyben.
Edgar el
 Hiszékeny apa és nemes testvér, kinek
 Lelkéhez úgy nem fér más bántani,
 Hogy ilyesről még csak sejtelve sincs!
 S így dőre jámborságát cseleim
 Könnyen megnyergelik. Most a dologra!
 Kell lenni birtokomnak, és ha nem
 Születés, úgy ész után. – Mind jó nekem –
 Akármint jó, ha én élvezhetem.
El

3. SZÍN

*Szoba Alban herceg palotájában
 Goneril és Oszvald jönnek*

GONERIL Igaz, hogy atyám megütötte az udvarmesteremet, amiért bolondját megszidta?
 OSZVALD Igen, asszonyom.
 GONERIL Későn-korán bánt. Óra nem mulik,
 Melyben ki nem tör egy s más durvaságra,
 Mi végre mindnyájunkat összeveszt. Tovább
 Nem tűrhetem. Legényei korhelykednek,
 S maga ránk támad minden semmiségért. –
 Ha a vadászatról visszatér, tagadj el,
 Mondd, hogy beteg vagyok. Nem árt ha felhagysz
 Előbbi készségeddel; a hibáért
 Én számolok.
 OSZVALD Éppen most jön, asszonyom.
Kürtszó a színpalak mögül
 GONERIL Légy, mint csak bírsz, nehézkes és hanyag,
 S legényid is; szeretném szóba hozni:
 Ha nem tetszik neki, menjen el hugomhoz,
 Ki ebben, jól tudom, egyetért velem
 S magán kifogni nem hágy. A bohó agg!
 Folyvást szeretné éreztetni súlyát,
 Melyet már elvetett. Lelkemre mondom!
 Az agg ember gyermekké lesz megint,
 Kit majd szigorral, majd hizelgve kell,
 Ha csint tesz, rendbe hozni. – Ne feledd,
 Amit mondtam.

OSZVALD Értem, asszonyom.
GONERIL Vitézivel hidegebben bánjatok.
Történjék bármi, mindegy. Mondd meg ezt
Legényeidnek. Alkalmra várok,
És ebből várom azt, mert szólanom kell. –
Tüstént irok testvéremnek, hogy ő is
Ez úton járjon. – Láss ebéd után.
Mindketten el

4. SZÍN

*Csarnok ugyanott
Kent álöltözetben jó*

KENT Ha kölcsönzött hang képes lesz beszédem
Elváltoztatni, úgy teljes sikert
Küzdhet ki célzatom, miért
Ez alakot fölvettem. – Most, száműzött Kent,
Ha ott, hol elítéltek, még tehetsz
Szolgálatot (s bár úgy lehessen), szeretett
Urad nem fog henyén találni.
Harsonaszó. Lear, lovagok, kíséret jönnek

LEAR Percig se kelljen várnom az ebédre. Eredj, sűrgesd.
Egy a kíséretből el
Mi baj? ki vagy?

KENT Ember.

LEAR Mi a hitvallásod? Mi dolgoz velem?

KENT Hitvallásom: nem lenni kevesebb, mint látszom; híven szolgálni azt, ki bizalmába fogad;
szeretni, aki becsületes; társalogni avval, aki bölcs és keveset beszél; irtózni a törvényszéktől;
víni, ha ki nem kerülhetem, s halat nem enni.

LEAR Mi vagy?

KENT Jóságú fickó, s oly szegény, mint a király.

LEAR Ha oly szegény vagy jobbágnak, mint ő királynak, elég szegény vagy. Mit akarsz?

KENT Szolgálni.

LEAR Kinek?

KENT Neked.

LEAR Ismersz engem, fickó?

KENT Nem, sir, de van valami magad-tartásában, mit uramnak szeretnék nevezni.

LEAR Mi az?

KENT Méltóság.

LEAR Miféle szolgálatra vagy alkalmas?

KENT Tudok becsületes titkot tartani, lovagolni, futni, furcsa regéket elbeszélés közben megrövidíteni,
egyszerű követségben őszintén eljárni; alkalmas vagyok mindenre, mire közönséges emberek
képesek; de fő érdemem az ügyekezlet.

LEAR Milyen idős vagy?

KENT Nem oly ifjú, hogy nőt énekeért megszersek, sem oly öreg, hogy semmiért belebolonduljak:
negyvennyolc év van hátamon.

LEAR Kövess. Szolgám vagy. Ha ebéd után nem tetszel kevésbé, nem fogunk többé megválni. –
Ebédet, hejh! ebédet. – Hol az én legénykém? Hol bolondom? Menjetek, hívjátok ide
bolondomat.
Oszvald jó
Te, te kölyök, hol van leányom?

OSZVALD Bocsánat, sir.
El

LEAR Mit mond ez a fickó? Hívjátok vissza a tökféjűt. – Hol van bolondom, hejh! – mintha alunnék a
világ. – Nos? hol az a pimasz?

LOVAG Azt mondja, mylord, hogy leányod beteg.
 LEAR Miért nem jó ide a rabszolga, ha hívatom?
 LOVAG Biz az, sir, kereken kimondta, hogy nem akar.
 LEAR Nem akar!
 LOVAG Nem tudom, mylord, mint van, de úgy veszem észre, mintha fölségedet kevesebb tiszteletteljes szeretettel környeznék, mint hozzá szokva volt. A nyájasságnak igen nagy fogyatkozását tapasztalom mind a közönséges alattvalóknál, mind magánál a fejedelelemnél és leányodnál.
 LEAR Hah! hogy mondad?
 LOVAG Bocsánat, uram, ha tévedésben vagyok, mert a kötelesség nem enged hallgatnom, midőn nagyságodat megsértve gondolom.
 LEAR Saját tapasztalatomra emlékeztetsz. Igazi kiszámolt hanyagságot vettem észre most legutóbb, mit én inkább féltékeny furcsaságomnak kívántam tulajdonítani, mint szántszándékos udvariatlanságnak. Majd végére járok. – De hol a bolond? nem láttam vagy két nap óta.
 LOVAG Mióta legifjabb asszonyunk Frankhonba ment, a bolond egészen elemészti magát bűjában.
 LEAR Ne többet erről; magam is észrevettem. – Eredj, hídd leányomat, szólni akarok vele.
Egyik kísérő el
 Eredj, hídd bolondomat.
Másik kísérő el
Oszvald visszajő
 Te vagy, sir? Jer ide. Mi vagyok én, sir?
 OSZVALD Mylady atyja.
 LEAR Mylady atyja! Mylord gazembere: te fattyú csont! e rabszolga! te bitang!
 OSZVALD Bocsánat, mylord, én nem vagyok az.
 LEAR Még te farkasszemet népsz velem, te semmirekellő?
Üti
 OSZVALD Nem tűröm, hogy üssenek, mylord.
 KENT Azt sem, hogy földhöz csapjanak, te, süvölvény.
Gáncsot vet neki
 LEAR Köszönöm, cimbora, szolgálom vagy. Szeretlek.
 KENT Jöjj, sir, kelj fel s el innen. Majd megtanítlak én különbséget tenni. Maradj, ha egész kamasz-hosszaságodban még egyszer meg akarod mérni a földet. De menj, tisztulj. Van eszed? Így ni.
Kilöki Oszvaldot
 LEAR Köszönöm, te barátságos kópé; itt a foglaló szolgálatra.
Pénzt ad Kentnek
Bolond jó
 BOLOND Én is felfogadlak. – Itt a tarajom.
 Sapkáját Kentnek adja
 LEAR Nos, csinos kis gyerkőcém, hogy vagy?
 BOLOND Pajtás! legjobb, ha elveszed a csörgősipkám.
 KENT Miért, bolond?
 BOLOND Miért? Mert olyannak fogod pártját, ki kiesett a kegyelemből. – Hja! ha nem tudsz úgy mosolyogni, ahogy a szél fű, tüstént náthát kapsz. Itt van, fogd meg sipkám. Mert ez a cimbora számüzte két leányát, s a harmadikat akarátja ellen megáldotta; ha követed őt, szükségképp viselned kell sipkám. – Hogy vagy, komám? szeretném, ha két csörgősipkám volna és két leányom.
 LEAR Minek, fiam?
 BOLOND Ha minden vagyonomat nekik adtam volna, a sipkáimat magamnak tartanám. Itt az enyém; kérd a másikat leányaidtól.
 LEAR Vigyázz, fickó, korbácsot kapsz.
 BOLOND Az igazság kutya, melynek ólban a helye, azt ki kell korbácsolni; míg a lady, a szuka, a tűz mellett szabadon bűzölöghet.
 LEAR Keserű galacs nekem!
 BOLOND Fickó! én egy mondásra tanítlak.
 LEAR Tedd.
 BOLOND Figyelj, hát, komám: –
 Gazdagabb légy a látszatnál.
 Szólj kevesbet, mint mondhatnál.
 Kölcsön többet végy, mint adtál.
 Ha örökké gyalogolnál,
 Nem volnál jobb a lovadnál.

Higgy kevesbet, mint tanultál.
Kockán többet húzz, mint raktál.
Hagyd rimádat s a tivornyát,
Őrizd honn a kapufélfát:
S többet nyersz e gazdaságon,
Mint Bertók a csíkvásáron.

- LEAR Hisz, bolond, ez semmi.
- BOLOND Igen, mert hasonló a fizetetlen ügyvéd lélegzetéhez; mitsem adsz nekem érte. Semmi hasznát sem veszed a semminek, komám?
- LEAR Hogy vehetném, fiú, hisz a semmiből mitsem lehet csinálni.
- BOLOND (*Kennthez*)
Kérlek, mondd neki: éppen annyira megy országának jövedelme is. Bolondnak nem hiszi.
- LEAR Keserű bolond!
- BOLOND Tudod, fiam, mi különbség az édes bolond és a keserű bolond között?
- LEAR Nem, fiú; taníts meg.
- BOLOND Az urat, ki rávett, hogy
Add át országodat,
Jer, állítsd ide mellém,
Vagy állj helyén magad.
Megláthatd, melyik édes,
Melyik fanyar bolond.
Itt áll egyik tarkán, amott
A másik. – Meg ne mondd.
- LEAR Te bolondnak hívsz engem, fiú?
- BOLOND Minden egyéb címeidet elajándékoztad, az veled született.
- KENT Ez nem egészen bolond, mylord.
- BOLOND Bizony nem. Lordok és nagy emberek nem engednék azt nekem: ha egyedáru-jogosítványom volna rá, ők is részesek akarnának benne lenni; s a hölgyek, éppen azok nem hagynák egymagának a bolondságot, ők is kaparítanak el belőle. – Adj egy tojást, komám, s én két koronát adok neked.
- LEAR Miféle koronák lehetnek azok?
- BOLOND Nos hát! ha közepén kettévágom a tojást, s a székét kieszem, két tojánhéjkorona marad belőle. Midőn te koronádat kettészelted s mind a két darabját odaadtad, hátadon vitted át a szamaradat a sáron. Igen kevés ész volt tar pilisedben, midőn arany koronádat elajándékoztad. Ha magam feje szerint beszéllek, korbácsoltasd meg, ki azt legelőször igaznak találja.
- Dalolva*
Ez év nem kedvez a bolondnak,
Mert most a bölcs is dőre;
Nem bír eszével, s a majommal
Komázik nyakra-főre.
- LEAR Mióta vagy oly tele dallal, fickó?
- BOLOND Mióta leányaidat anyáiddá tetted, komám; mert midőn a vesszőt kezökbe adád s bugyogódat leoldtad,
Dalolva
Szilaj gyönyörtől sírtak ők,
Én dallék a bánat miatt,
Hogy ily király a bohók között
Bujóskát játszogat.
Kérlek, komám, fogadj nekem mestert, hogy hazudni oktasson; úgy szeretném megtanulni a hazudást.
- LEAR Ha hazudsz, fickó, még korbácsot kapsz.
- BOLOND Bámulok, mily nagy rokonszenv van közted s leányaid között. Azok meg akarnak korbácsoltatni az igazmondásért, te meg akarsz korbácsoltatni a hazudásért s néha megkorbácsolnak, ha békén vagyok. Inkább akármilyen más lennék, mint bolond, s mégsem szeretnék te lenni, komám. Te eszedet mindkét végén megnyested, s közepén mitsem hagytál. Itt is jön egy afféle nyesedék.
- Goneril jó*
- LEAR Nos, nos, lányom? Mit keres e párta fejedben? Úgy látszik, egy idő óta igen komor vagy.
- BOLOND Pompás cimborá voltál, komám, míg komorságával nem kelle törődnöd: most zerus vagy szám nélkül. Én különb ember vagyok náladnál: én legalább bolond vagyok, te semmi vagy. De bocsnat, már megfogom nyelvémet, mert arcod

Gonerilhez

úgy parancsolja, bár mit sem szólsz.

Mum, mum,

Ha sem bakancsom, sem sarum,

Mezítláb járok a falun.

Ez csak olyan kicsépeelt borsóhaj.

Learre mutat

GONERIL Nem e bolond csupán, kinek minden szabad,

Többen garázda népeid közül

Kötődnek, dúlakodnak, s új meg új

Rendtelenséget tesznek túrhetetlen

Tivornyáikkal. Azt hívém, ha ezt

Meghallod, sir, elégtételt adansz,

S rémülve látom, amint az imént

Szóltál s tevé, hogy pártolod magad

Ez életmódot s elnézésed által

Még unszolod. Ha így téssz, a hiba

Meg fog rovatni és a büntetés

Ki nem marad, mely a közcsend javára

Történve bár, tán bántalmadra is lesz

Hatása által. Ezt ha kénytelenség

Ildomnak nem nevezné, még utóbb

Gyalázatunkra válnék.

BOLOND Mert tudod, komám:

Ökörszem a kakukfiút

Mindaddig eteti,

Mig végre az szegény fejét

Bekapja s megeszi.

S így a gyertya elaluván, sötétben maradtunk.

LEAR Leányom vagy te?

GONERIL Ohajtanám, sir, hogy józan eszeddel élnél, mellyel áldva vagy, s vetkeznéd le ezen szeszélyeket, melyek végre egészen kiforgatnak magadból.

BOLOND Nem érzi meg a számár, mikor ló húzza a szekeret? Hejh, babám, beh szeretlek!

LEAR Ismer engem itt valaki? Hisz ez nem Lear! Így jár Lear, így beszél? Vagy emlékezete gyengül? vagy látása? Aluszom-e vagy ébren vagyok? Ha! biz Isten, ez nem így van. Hol, aki megmondja, mi vagyok?

BOLOND Lear árnya.

LEAR Szeretném tudni, mert a fölségnek, tudomásomnak, eszemnek tanúsága szerint azon álhitben kellene lennem, hogy leányaim vannak.

BOLOND Kik engedelmes apává fognak tenni.

LEAR Neved, szép úri hölgy?

GONERIL Hagyd abba, sir.

E bámulás is mind azon szabású

Egyéb tréfáiddal. Szándékomat,

Kérlek, ne értsed félre.

Amilyen tisztos agg vagy, éppen oly

Okosnak kéne lenned.

Száz embered van, apród s lovagok,

Oly rendetlen nép, korhely, vakmerő,

Hogy udvarunk, megfertőztetve rút

Erkölcseikkel, aljas fogadónak

Mutatkozik. Korhelység, fajtalanság

Bordélyhoz és csapszékhez teszik azt

Hasonlóbbá, mint úri palotához.

Orvoslatért kiált maga a szemérem.

Engedj azért ohajtásomnak, aki

különben, amit kér, elvenni kész:

Kiséretednek számát tedd alábbra,

S szolgálatodra, kik még megmaradnak,

Legyenek korodhoz illő férfiak,

Kik ismerik magokat és tégedet.
LEAR Ördög s pokol! nyergeljete lovát,
Híjátok össze kísérőimet! –
Nem háborgatlak, elfajult teremtmény;
Van még egy más leányom.
GONERIL Cselédimet vered; s magánál jobbakat
Szolgáivá tesz csöcselék hadad.
Alban jó
LEAR Jaj annak, akit késő bánat ér.
Albanhoz
Ó, itt vagy, sir? Te akartad ezt, uram? –
Lovat nekem! –
Hálátlanság! te márványszívű ördög,
Utálatosb, ha gyermekben lakol,
A tenger szörnyinél!
ALBAN Kérlek, sir, légy türelmes.
LEAR (*Gonerilhez*) Átkozott
Sárkány! hazudsz. Kiséretem
Szemen-szedett nép, ritka jellemű,
Kik értik tisztük minden részletét,
S kik legvigyázóbb gonddal őrizik
Nevök becsületét. – Csekély hiba,
Mi rútnak látszottál Cordeliában:
Mely, mint a kínpad, természetes arcomat
Elforgatá, minden szeretetet
Kiölt szümből s beléje mérget öntött!
Ó, Lear, Lear, Lear! verd e kaput,
Fejét vervén
Mely dőreséged előtt utat nyitott,
Midőn eszed kiment! – Jerünk, jerünk,
Fiaim.
ALBAN Mylord, én büntelen vagyok,
Azt sem tudom, mi izgatott fel így.
LEAR Lehet, mylord. Természet, hallj meg engem!
Te, drága istenség, hallgass reám!
Tartsd vissza szándokod, ha kész valál
Gyümölcsözővé tenni e teremtményt;
Tedd magtalanná méhét mindörökre,
Hervaszd el benne a tenyészetet,
Hogy hitvány testéből gyermek soha
Ne származzék, mely dísz adjon neki!
S ha akarnád, hogy szüljön valaha,
Haragból alkosd gyermekét, hogy éljen
Természet csúfjaként gyötrelmeül,
Hogy ráncokat ásson ifju homlokába;
Hulló könnyűi arcain csatornát
Égessenek; szülője gondjait,
Jótéteményét gúny- és megvetéssel
Térítse meg: hogy lássa, mennyivel
Élesben fáj, mint a kigyó foga,
Hálátlannak tudni gyermekét. –
El innen, el!
El
ALBAN Teremtő istenek!
Honnan van ez?
GONERIL Ne fáraszd eszedet
Okát kitudni. Hagyd inkább szeszélyét
Céljához jutni, melyet kábasága
Tüzött magának.
Lear visszajő

LEAR Mit? Ötven kísérőim egy csapásra,
Két hét alatt?

ALBAN Mi baj, mylord?

LEAR Megmondom: – Élet és halál!
Gonerilhez
Szégyenlenem kell, hogy van annyi lelked
Igy megrendíteni férfiságomat, hogy
Kitörésükre méltattak e forró,
Erőszakos könnyek. Dögvész reád!
Az apaátok gyógyulhatlan sebei
Nyilaljanak által minden ereden. –
Ti balga, vén szemek! csak sírjátok még
Ez ok miatt: kivájlak és ledoblak
Azon vizestül, melyet öntötök,
A földet nedvesíteni. – Ennyire
Jutottunk, hajh! – De jól van: még maradt
Leányom, aki – bizton mondhatom –
Szeret s megengesztel. Ha megtudandja
Felőled ezt, körmeivel nyúzza meg
Farkasporfádat. És megéred azt,
Hogy a tisztet, melyet te már örökre
Letettnek hittél, újra fölveszem.
Megéred, biztosítlak.
Lear, Kent s kísérői elmennek

GONERIL Hallod ezt, mylord?

ALBAN Bármint szeretlek, Goneril,
Oly részrehajló lenni nem tudok –

GONERIL Kérlek, nyugodj meg. Hejh! Oszvald, te itt?
A bolondhoz
Gaz inkább, mint bolond, eredj uradhoz.

BOLOND Lear komám, Lear komám, várj, vigy magaddal!
A róka törbe hágva,
Atyának ily leánya
Jutnának még ma fára,
Ha csörgősipkám ára
Kötéllel jegyben járna.
S most a bolond megy utjára.

El

GONERIL A gondolat nem volt rossz: száz lovag!
Bölcs önvédelem, hogy száz lovagot
Fegyverben tartson. Igen, hogy minden álom-,
Panasz- vagy suttogásra, minden ábránd,
Rossz kedv miatt erejükkel támogassa
Eszelősködését s életünk csupán
Kegyétől függjön. – Hejh, Oszvald, ha mondom.

ALBAN Ez túlzó félelem.

GONERIL Jobb, mint a túlbizás.
Hárítsuk inkább a bajt, mely remegtet,
Semmint remegjünk az elhárítástól:
Én ismerem szívét; megírák hugomnak,
Miket beszélt. Ha most a száz lovaggal
Az befogadja, bár eléje tártam,
Hogy mily veszély fenyegeti, – Nos, Oszvald!
Oszvald jön
Kész a levél hugomhoz?

OSZVALD Igen, asszonyom.

GONERIL Úlj lóra és végy társakat magadhoz,
Tudósítsd őt ez aggalmam felől;
Adj hozzá, amit tudsz magad, hogy annál
Inkább meggyőződhessek. Indulás;

És fordulj hamar!
Oszvald el
Nem, mylord, ha ily
Tejszelíd modorú vagy – noha én
Nem kárhoztatlak érte – megbocsáss:
Inkább illet vád észhiány miatt, mint
Dicséret kártékony jószágodért.
ALBAN Nem mondhatom, mi messze hat szemed; de
Jobbat keresve gyakran jót veszítünk.
GONERIL Sőt –
ALBAN Jó, jó! Multával a napot.
Mind a ketten el

5. SZÍN

Udvar ugyanott
Lear, Kent s a bolond jönnek

LEAR Menj előre Glosterbe ezen levelekkel. A tudott dolgokról ne mondj leányomnak többet, mint amit e levél után kérdezni fog. Ha rendkívül hamar nem jársz, még előtted ott leszek.

KENT Nem alszom, uram, míg leveledet kézbe nem adom.
El.

BOLOND Ha valakinek veleje a sarkában volna, nem lehetne félni, hogy feltörik?
LEAR Igen, fiú.
BOLOND Úgy légy vígan, kérlek, mert eszed sohasem fog papucsban járni.
LEAR Ha-ha-ha!
BOLOND Meglásd, másik leányod nyájás lesz hozzád; mert ámbár az úgy hasonlít ehhez, mint vackor a körtéhez, de én mondom, amit mondok.
LEAR Hát mit mondasz, fiam?
BOLOND Ízről izre oly hasonló lesz a másikhoz, mint a vackor a vackorhoz. Nem mondhatnád meg, miért van az ember orra az arc közepén?
LEAR Nem.
BOLOND Hát, hogy orra mindenik oldalán legyen egy szeme, hogy amit meg nem szagolhat, belepisloghasson.
LEAR Méltatlanul bántam vele.
BOLOND Tudod, hogy csinálja az osztriga a héját?
LEAR Nem.
BOLOND Én sem; de tudod-e, miért van a csigának háza?
LEAR Miért?
BOLOND Hát, hogy fejét beledughassa, nem pedig, hogy leányainak elajándékozza s szarvai tok nélkül maradjanak.
LEAR Levetkezem természetemet. – Oly szerető atya! – Készen vannak lovaim?
BOLOND Szamaraid már elmentek értök. Az ok, miért a hét csillag nem több mint hét, igen csinos egy ok.
LEAR Mert nem nyolc.
BOLOND Igazán úgy van. Belőled igen jó bolond válnék.
LEAR Ha visszavenném ismét – erőszakkal? – Hálátlan szőrnyeteg!
BOLOND Ha bolondom volnál, komám, megvernék, miért vénültél meg idő előtt.
LEAR Hogy érted azt?
BOLOND Nem kell vala megvénülnöd, mielőtt fejed lágya benőtt.
LEAR Irgalmas ég, ne hagyj megtébolyodnom!
Eszméletem ne vedd el: nem szeretnék
Megtébolyodni!
Egy nemes jó
Nos, készen a lovak?
NEMES Igen, mylord.
LEAR Jer, fiú.
BOLOND Ki még leány s nevetni tud,

Midőn én távozom,
Nem lesz soká leány, hacsak
Meg nem fogyatkozom.
Mind el

MÁSODIK FELVONÁS

1. SZÍN

*Udvar, Gloster gróf kastélya előtt
Edmund és Curan találkoznak*

EDMUND Légy üdvöz, Curan.

CURAN Légy üdvöz, sir. Atyádnál voltam, s tudtára adtam, hogy Cornwall fejedelem s Regan fejedelemnő ma éjszaka ide szállnak hozzá.

EDMUND Hogy lehet az?

CURAN Valóban, nem tudom. Bizonyosan tudod a bolygó híreket, értem a suttogásokat, melyeket még csak fülhegyvel hallhatni.

EDMUND Nem, én mitsem tudok. Kérlek, mik azok?

CURAN Nem hallottad, hogy Cornwall s Alban fejedelmek között legközelebb harcra kerül a dolog?

EDMUND Szót sem.

CURAN Meghallod nemsokára. Élj boldogul.

El

EDMUND Estére itt a herceg? jó! a legjobb!

Ez összevág tervemmel. Itt apám

Őrséget rendelt bátyámat befogni.

Egy kényes dolgot kell még végzenem.

Szerencse! gyorsaság! működjete! –

Egy szóra, bátyám! Jöjj le, bátya, mondom.

Edgar jő

Apám leset rád. E helyet kerüld.

Már rejteked tudják. Az éj segít. –

Nem mondál semmit Cornwall herceg ellen?

Útban van, itt lesz rögtön, még az éjjel,

És Regan is. Nem szóltál a viszályról

Alban s Cornwall között? Esmélj reá!

EDGAR Egy szót sem, mondhatom.

EDMUND Apámat hallom jönni. – Megbocsáss,

Cselből kardot kell húznom. Húzz te is,

Tégy, mintha védekeznél. – Hirtelen! –

Add meg magad. – Előzd meg őt. – Világot!

Fuss, bátya. – Fáklyát, hejh! – Élj boldogul.

Edgar el

Egy pár csepp vér tanúságot teend,

Karját megsebzi

Hogy bátran szembeszálltam. Korhelyek –

Elégszer láttam – tréfából rosszabbul
Bánnak magokkal. – Hejh, apám, apám!
Megállj! – Segítség!

Gloster és szolgálók fáklyákkal jönnek

GLOSTER Hol van a semmirekellő?

EDMUND Itt áll a éles karddal a sötétben,
Rémes varázssal a holdat esdekelvén,
Fő-mesterét, hogy kedvezzen neki.

GLOSTER De hol van?

EDMUND Nézd, uram, én vérzem.

GLOSTER Edmund, szólj, hol a gazfiú?

EDMUND Erre szökött meg. Mert hogy semmi módon –

GLOSTER Utána! nyomozzátok.

Néhány szolgáló el

– Mit semmi módon?

EDMUND Rávinni nem bírt nagyságod megölnöm,
S midőn azt mondám, hogy az istenek
Haragjok minden villámával az
Apagyilkost sújtják, és hogy mennyiféle
És mily szoros lánc köt fiút s apát,
Szóval, megértvén, mily megborzadással
Hárítám el vérbántó szándokát,
Nekibőszült és védetlen testemet
Kivont karddal támadva, karomba szúrt.
De hogy látá, miként lelket veszek,
Ügyemben bizva bátran szembeszállok,
Vagy megriadván, amint zajt ütöttem,
Nagy-gyorsan elment.

GLOSTER Menjen bárhova,
Mekapja büntetését. – A fejedelem,
Az én derék uram, főm s pártfogóm
Itt lesz ma éjjel még: annak nevében
Kihirdetem, hogy aki kézbe adja
A gyáva gyilkost, hálánkat nyerendi
S halált, ki elrejtendi őt.

EDMUND Midőn
Szándékát rosszalám s ő makacsul
Annál maradt, bosszúsan megfenyegettem,
Hogy felfödöm; de azt felelte rá:
«Te semmiházi fattyu, azt hiszed,
Ha szemben állunk, bárhogy bíznak is
Becsületedben és erényeidben,
Hitelt tudnál szerezni szavaidnak?
Bizonyal nem. Mit én eltagadok
(S azt megteszem, habár saját kezem
Írását hoznád is fel), mind reád
Hárítom vissza mint árulkodást,
Rágalmat, átkozott cselt. Tökfejűvé
Kén' tenned a világot, hogy ne higgye:
Az a sok haszon, amit a halálom
Hozna reád, van oly hatalmas ösztön,
Hogy életemre törj.»

GLOSTER Konok gazember!
Levelét tagadja? Nem fiam nekem.

Künn harsonaszó

A herceg harsonái. – Nem tudom, miért jön.
A réveket bezárom. Meg nem szabadul
A semmirekellő. Képét szerteküldöm –
A herceg azt megadja – hogy mindenütt
Megismerjék, s kieszközlöm, te hú

Fiam s vérem, hogy minden birtokom
Végzés szerint rád szálljon örökül.
Cornwall, Regan kísérettel jönnek

CORNWALL Hogy vagy, nemes barátom? Még alighogy
Megérkezém, máris rendkívüli
Hírt hallok itt.

REGAN S ha az való,
Minden bosszú csekély a bántalom
Megtorlására. Mint vagy, jó uram?

GLOSTER Ó, hercegnő, agg szívem megszakadt.

REGAN Hogyan? Tehát apánk keresztfia,
Kinek apánk adott nevet, Edgar fia
Tört volna életedre?

GLOSTER Ó, asszonyom, szégyenlem mondani.

REGAN Nem cimborált a korhely lovagokkal
Apám szolgálatában?

GLOSTER Nem tudom, asszonyom,
Ez szörnyü, szörnyüség.

EDMUND De igen, asszonyom,
Velök tartott.

REGAN Így nem csodálhatom
Rossz indulatját; ők unszolhaták, hogy
Ez agg embert megölje s javain
Zsákmány gyanánt ők dúlakodjanak.
Ez este kaptam néném levelét,
Melyben felőlök értesítve int;
S ma hozzám jönnek szállni: nem leszek honn.

CORNWALL De én sem, Regan, arról biztosítlak.
Apádnak, Edmund, hallom, hú fiúi
Szolgálatot tevé.

EDMUND Sir, azzal tartozom.

GLOSTER Föltárta Edgar cselét, s - im - e sebet
Akkor kapta, hogy el akarta fogni.

CORNWALL Nyomozzák őt?

GLOSTER Igen, kegyelmes úr!

CORNWALL Ha kézre jó, nem lesz többé soha
Mit félni tőle. Szabd ki büntetését,
S én végrehajtom azt. Mi téged illet, Edmund,
Kit engedelmesség s erény
Ajánlanak, miénk vagy; ily szilárd
Hűségü lelkek kellenek nekünk.
Számot tartunk rád.

EDMUND Hú szolgálád leszek, sir,
Minél előbb bár.

GLOSTER Vedd hálámat érte!

CORNWALL Még nem tudod, hozzád miért jövénk –

REGAN Ily rémborús éjjel s időn kívül.
Nagy dolgunk van, nemes Gloster, miben
Tanácsodat szeretnők hallani.
Apám, úgyszinte néném is tudósít,
Hogy meghasonlás van köztök, s mi ezt
Legjobbnek gondoljuk házon kívül
Intézni el. Külön követjeik
Válaszra várnak. Nyugtasd meg magad,
Öreg barátunk, és fordítsd figyelmed
Ügyünkre, mely gyors eljárást kíván.

GLOSTER Szolgálatodra állok, asszonyom.
Örömet fogadjuk el nagyságtokat.
Harsona. Mind el

2. SZÍN

Gloster kastélya előtt Kent és Oszvald különfelől jönnek

- OSZVALD Jó reggelt, barátom. A házhoz tartozol?
KENT Ühüm!
- OSZVALD Hova köthetjük be lovainkat?
KENT A pocsolyába.
- OSZVALD Mondd meg, kérlek, ha szeretsz.
KENT De nem szeretlek ám.
- OSZVALD Úgy hát semmi közöm hozzád.
KENT Volnánk csak a lipsbury-i gulyáknál, majd megtenném, hogy gondolj velem.
- OSZVALD Mért bánol így velem? Én nem ismerlek.
KENT Ismerlek én, fickó.
- OSZVALD Hát mit gondolsz, ki vagyok én?
KENT Gazember, semmirekellő, tányérnyaló, aljas, hetvenkedő, silány, kócipór, háromöltözékű, százfontos, piszkos harisnyájú gaz kölyök; nyúllal bélétt, pofperből élődő gaz kölyök; fajtalan, tükörmászó, kotnyeles, felpiperézett bitang; te három szilvafás rabszolga: te, ki hajhász akarnál lenni, hogy másoknak jó szolgálatot tégy, s nem vagy egyéb, mint keverék gaz lator-, koldus-, gyáva- és kerítőből, fia és örököse egy kores szukának, kit én egész a sivalkodásig döngetlek most mindjárt, ha csak egy betűt is eltagadsz ezen címeidből.
- OSZVALD Ejnye, micsoda szörnyeteg fickó vagy te, hogy így rám támadsz, holott sem én, sem te nem ismerjük egymást.
KENT Micsoda arcátlan gazember vagy te? Még tagadod, hogy ismersz? Hisz alig két napja, hogy sarkadra hágtam s megvertelek a király előtt. Húzz kardot, bitang, mert habár éjszaka van is, de a hold süt; holdvilágmártást csinálók belőled.
Kardot húz
Húzz kardot, te rimától szakadt, semmirevaló borbélyinas, húzz kardot.
- OSZVALD Féltre! Semmi dolgom veled.
KENT Húzz kardot, cenk; te leveleket hoztál a király ellen; a báb hiúságnak pártjára szegődtél apja királyi méltósága ellen. Húzz kardot, útonálló, vagy rostélyossá verem a csánkjaidat. Húzz kardot, semmirevaló, ki a síkra!
- OSZVALD Segítség! hejh! gyilkos! segítség!
KENT Védd magad, rabszolga. Megállj, bitang, megállj, te piperés rabszolga, védd magad. (*Üti*)
- OSZVALD Segítség! hejh! gyilkos! gyilkos!
Edmund kivont karddal, Cornwall, Regan, Gloster, szolgák jönnek
- EDMUND Nos? Mi dolog ez? Válljatok el.
Szétválasztja őket
- KENT Ide veled, nyáladék, ha tetszik. Jer, hadd tapogassalak meg.
Csak ide, úrfi!
- GLOSTER Kard, fegyver! Mi dolog ez?
- CORNWALL Békével, hejh! ha kedves éltetek.
Halál fia, ki megmozdul. Mi baj?
- REGAN Nénénknek s a királynak hírnökei.
- CORNWALL Mi viszály van köztetek?
OSZVALD Alig vehetek lélegzetet.
KENT Nem csoda, mert nagyon megerőltetted vitézségedet. Te gyáva semmirekellő! a természet lemond rólad. Téged szabó csinált.
- CORNWALL Te furcsa fickó vagy. Szabó hogyan csinálhat embert?

KENT A szabó, sir! Kőfaragó, képiró nem csinálhatták volna rossz-szabbul, hacsak két óráig dolgoztak volna is rajta.

CORNWALL Szólj már: miből eredt vitátok?

OSZVALD Ez a vén gyilkos, sir, kinek deres szakálláért kíméltem életét –

KENT Te rimától szakadt Y, te haszontalan betű! Mylord, ha megengeded, tapasszá morzsolom ezt a fargatlan kölyket, s az árnyékszék falát meszelem be vele. Ősz szakállamat kíméled, te barázdabillegető!

CORNWALL Békével, fickó! Bőszült gaz ripók, Nem tudsz becsületet?

KENT Sir, én tudok, De a harag kiváltságos.

CORNWALL Mért haragszol hát?

KENT Hogy ily rabszolga is kardot visel, Kiben becsületérzés nincs. Az ilyen Mosolygó latrok gyakran, mint a patkány, Berágnak a legszentebb kötelet, Mely bensőbb, hogysen oldható legyen. Ők hízelegnek minden szenvedélynek, Amely uraik vérében pártot üt, A tűzre olajt, a hűlő vonzalomra Tesznek havat, mondván igent, nemet; Akként forgatván csüllő orrukat, mint Szél és szeszély uroknál változik; És, kutyaként, csak igazodni tudnak. Dögvész szakadjon szélhűdött pofádra! Mosolygod szómat, mintha dőre volnék? Lúd! kapjalak csak Sarum mezején, Gágogva hajtlak vissza Camelotba.

CORNWALL Megörültél, vén cimborá?

GLOSTER Szóljatok: Min vesztetek össze?

KENT A nap s az éj nem oly Megférhetetlen, mint én e cudarral.

CORNWALL Miért cudar? Mit vétett ő neked?

KENT Nem nézhetek rá.

CORNWALL Tán rám se, nőmre, és amarra se?

KENT Uram, szokásom nem himezni a szót: Jobb arcokat is láttam már életemben, Mint milyeket bármelyik váll fölött E percben látok.

CORNWALL Ez is afféle fickó, Ki, egyszer nyíltságáért megdicsérve, Durvaságot színlel, s természetére Álrúhat híz. Nem hízeleg, nem ő, Becsületes, nyílt lélek, ő valót szól; Tetszik, nem tetszik: ő nyílt. Ismerek Ilyen gazokat, kik nyíltság alatt Több álnokságot s rossz célt rejtenek, Mint hűz ügyetlen csúszómászó, aki Túltesz kötelességén.

KENT Sir, igaz Lelkem szerint, őszintén és valóban, Ha nagy tekintélyed megengedi, Melynek hatása, mint sugárfűzér, Mely Phoebus homlokán rezg –

CORNWALL Mit jelent ez?

KENT Hát csak szójárásomat változtatom, mely neked annyira nem tetszik. Én tudom, sir, hízelgő nem vagyok. Ki őszinte szavakkal rászédett, őszinte gazember volt, mi részemről lenni nem akarok, habár idegenségedet annyira legyőzhetném is, hogy arra megkísértenél.

CORNWALL Mivel bántád meg őt?

OSZVALD Éppen semmivel.
Tetszett urának, a királynak, engem,
Félreértvén, megütni a minap,
Midőn ez, rossz kedvének hízelegve,
Ott terme és hátulról leütött.
Földön levén már, ingerelt, kicsúfolt,
S oly férfiasnak mutatta magát,
Hogy a király tetszését megnyeré,
Üldözvén azt, ki önként meghajolt.
Rám, e borzasztó hőstett hevenyében,
Kardot húzott.

KENT E gyáváknak s gazoknak
Bolondja csak Ajax lehet.

CORNWALL Hahó!
Kalodát elő. Hajh! Makacs, vén, gaz lator,
Te tisztos kérkedő! majd megtanítlak.

KENT Hagyd el, sir, vén vagyok már én tanulni.
Én a királyt szolgálom, akinek
Dolgában jöttem hozzád követül:
Ez nem nagy tisztelet, s vad bántalom
Személye iránt, s fönsége ellen is
Kalodába zární küldöttét.

CORNWALL Hitemre
S éltetre mondom, délig benne üljön.

REGAN Délig? Nem, estig, éjjel is, mylord.

KENT Ej! asszonyom, volnék apád ebe,
Nem kéne így bánnod velem.

REGAN De te gazembere vagy, s azért így akarok.

CORNWALL Ez olyan szőrü cimborá, mint kiket
Nénéd leírt. – Elő a kalodát.
Kalodát hoznak

GLOSTER Legyen szabad kérésem, fenség, ne tedd azt.
Hibája nagy; de őt azért ura,
A jó király megfeddi. E fenyítés,
Mit rá szabál, oly bántó, hogy csupán
A megvetett legalsóbb csócseléket
Szoktuk lopásért s aljas csínyekért
Büntetni. Rossz néven veheti
Ezt a király, követében oly kevéssé
Levén becsúlve, hogy az lezáratik.

CORNWALL Hagyjátok rám.

REGAN Nővérem még rosszabbúl
Veszi majd, hogy lovagját megrohanták
S csuffá tevék, midőn a rábizott
Ügyekben eljár. Zárjátok le lábait.
Kentet kalodába zárják
Jerünk, kedves lord.
Cornwall, Regan el

GLOSTER Szánlak, barátom; a herceg akarta ezt,
Kinek döntése, tudja minden ember,
Avatkozást nem tűr, sem akadályt,
De még megkérem őt.

KENT Kérlek, ne tedd.
Megtört az út és virrasztás; fele
Időt elalszom, más felét elfütyörésem.
Vakot vet a sors néha jóknak is.
Most jó reggelt, uram!

GLOSTER Rosszalni fogják. A herceg hibázott.
El

KENT Szegény király! Terajta is betelt

A közmondás: cseberből a vederbe.
Közelgess, alvilágnak örtüze,
Hogy enyhe sugáridnál e levélkét
Megolvashassam. Most csak a nyomor
Lát még csodát. Ez Cordeliától
Jött, úgy hiszem, ki aljas helyzetemről,
Úgy adta jó szerencsém, értesült,
S időt talál majd e zavar között
A veszteségre irt szerezni. Fáradt,
Nehéz, kivirrasztott szemek, legyen meg
Jutalmatok: e gyalázatos tanyát
Nem látni. Most jó éjszakát, szerencse,
Fordulj meg egyszer még, s mosolygj reám.
Elalszik

3. SZÍN

Vidék a fenyéren. Edgar jó

EDGAR Hallám száműzetésem hirdetését,
S szerencse szolgálván, egy faodú
Rejtett el a hajtók elől. Egyetlen
Rév sem szabad. Nincs hely, hol rendkívüli
Vigyázat és őrség lesben nem áll,
Hogy elfoghassanak. Míg van reményem
Menekülni, fenntartom magam. S azért
Szándékom a legaljasabb s szegényebb
Alakba búni, melyben valaha
Embert az ínség és megvettetés
Barmok közé alázott. Arcomat
Bepiszkolom durva kendő lesz az
Ágyékomon, csomókban fürteim.
Igy szállok szembe széllel és az ég
Minden dühével, nyíltan, csupaszon.
Példát e tartomány ad a bolondház
Koldusiban, kik zsibbadt s elgyötört
Csupasz karukba tüskét, rozmarinszárt,
Szálkát, szeget tüzdelnek s rémletes
Alakban rossz faluk, juhásztanyák,
Majorok s malmok körül fült hangokon
Majd koldusátkaikkal, majd imákkal
Krajcárt csikarnak. – Szegény Turlygood!
Szegény Tamás! Ez mégis valami:
Én, Edgar, semmi sem vagyok.
El

4. SZÍN

*Gloster kastélya előtt
Lear, a bolond és egy nemes jőnek*

LEAR Hazunnan elmenének s követem
Nem küldték vissza. Mégis különös.
NEMES Mint hallám, egy nappal előbb még nem vala
Szándékok eltávozni.

KENT Üdv neked,
Tisztelt uram.

LEAR Mi ez? Te ezt a szégyent
Időtöltésből üzöd?

KENT Nem, mylord.

BOLOND Haha! nézzétek, milyen goromba harisnyakötője van. Lovaknak a fejét kötik meg, ebeknek s
medvéknek a nyakát, majmoknak ágyékát: embernek a lábán, ha a lábaival csintalankodott,
fabotost kell viselnie.

LEAR Ki az, ki annyira félreismert,
Hogy ide zárt?

KENT Mindketten: az úr s a hölgy:
Fiad s leányod.

LEAR Nem.

KENT Igen.

LEAR Nem, mondom.

KENT Igen, mondom.

LEAR Nem, nem, azt nem tehettek.

KENT De megtették.

LEAR Jupiterre esküszöm, nem.

KENT Junóra esküszöm, igen.

LEAR Nem volt szabad azt tenniök, nem tehettek,
Nem akarhatták. Ez több, mint gyilkolás,
A tiszteletet ily durván sérteni.
Mondd el serényen s kurtán: mit tevé,
Vagy mint tevék ők, hogy tőlünk jövőn,
Ily szégyent kell túrnöd?

KENT Midőn, mylord,
Házokban általadtam leveled,
Alig hogy térdeimről fölkelék,
Hol illendően hódolék nekik,
Egy illatos követ jön nagysietve,
Tikkadtan, párologón és Goneril
Üdvözlését lihegve, levelét
Átadta, melyet – bár elsőbb jövék –
Legott elolvasának s arra házok
Népét felhajtván, rögtön lóra keltek.
Mondák, kövessem őket és a választ
Várjam be ott. Ferdén néztek reám.
Találkozáskor itt a másik követtel,
Kinek, mint láthattam, üdvözlése
Mégmérgezte az enyémet (aki nem más,
Mint a pimasz, ki múltkor oly merészen
Fenséged ellen támadt), férfimód
Inkább, mint bölcsen, kardot húztam ekkor;
Ő gyáva ordítással felveré
A házat. S leányod és vejed hibámat
Méltónak tartá ily csúfságra, melyet
Most szenvedek itt.

BOLOND A tél még nem múlt el, habár a vadludak erre szállanak is.
Apának, aki rongyban jár,
Mind vak lesz a fia.
Apának, aki erszényt tár,
Nyájas honn a tanya:
Szerencse, a bolygó rima,
Szegényhez bé nem nyit soha.
De mindamellet annyi bánatpénz kaphatsz leányidőtől, hogy könnybe lábad a szemed, míg azt
megolvasod.

LEAR Ó, mint dagad fel e görcs szívemig.
Le, sorvadás! le, lázadó bú!
Alant az elemed. – Hol e leány?

KENT Ott bent a gróffal.
LEAR Ne kövessetek.
Maradjatok itt. (E1)

NEMES Nem tettél más hibát,
Mint melyet elbeszélte?

KENT Semmi más. S mért jön a király ily kevés néppel?

BOLOND Ha e kérdésért zártak volna kalodába, megérdemlenéd.

KENT Miért, bolond?

BOLOND A hangyához küldelek iskolába, ott megtanulhatod, hogy télen nincs munka. Mindazok, kik orruk után járnak, szemöktől vezetnek, kivéve a világtalanokat; s nincs orr hús között, mely meg ne érezné azt, kinek rossz szaga van. Ne fogózkodjál meg, midőn a nagy kerék völgynek rohan, mert kivétvén, nyakadat szegi; de ha fölfelé megy, hagyd, hogy felvontasson. Ha valami bölcs ember jobb tanácsot ad, add vissza az enyémet. Óhajtanám, hogy csak gazemberek követnék, mivel bolondtól származik.

Ki pénzért szolgál és veled
Csak színre egyesül,
Elhagy, midőn zápor közelg,
A vészben egyedül.
Én várok, a bolond marad,
Míg a bölcs fut tova.
Futó bolonddá lesz a gaz,
Gazzá bolond soha.

KENT Hol tanultad ezt, bolond?

BOLOND Nem a kalodában, bolond.
Lear visszajön, Glosterrel

LEAR Nem akarnak látni? Fáradt, betegek?
Erős utok volt éjjel? Pusztaság jelei!
Elpártolás, lázadás jelei.
Szerezz jobb választ.

GLOSTER Jó uram, ismered
A hercegnek heves természetét,
Milyen szilárd és rendíthetetlen ő
Határozatában.

LEAR Bosszú, halál, dögvész és pusztulás!
Heves természet? – Gloster, hallod-e?
Cornwall herceggel és nejével akarok
Beszélni.

GLOSTER Kegyelmes úr, így vannak értesítve.

LEAR Így értesítve! ember! hallod-e?

GLOSTER Hallom én, jó uram.

LEAR Cornwall herceggel a király, az édes
Atya lányával kíván szólni
És szófogadást vár. Erről is értesültek? –
Vérem! lehelletem! – Heves?
Heves herceg? – Mondd meg tehát az izzó
Hercegnek – mégse, most ne. Meglehet,
Nem jól van: a betegség hanyagol
Minden szolgálatot, mire az egészség
Kötelezve van. Mi nem vagyunk mi többé,
Mikor a természet, elnyomatva lévén,
A testtel a lelket túrni kényszeríti.
De felhagyok. Tán hirtelenkedém,
Midőn a kedve-csökkenet beteget
Ép embernek veszem. – Halál és kárhozat!
Mért ül ez itt? Ez meggyőző afelől,
Hogy a herceg s leányom távozása
Csak ál fogás volt. – Adjátok ki szolgám!
Menj, mondd meg a hercegnek és nejének,
Hogy szólni akarok velök, most, e percben.
Mondd, jöjjenek ki és hallgassanak meg,

Vagy ajtajok előtt üttetek dobot,
Míg halálba nem dörgi álmukat.

GLOSTER Ó, bár jó véget érjen dolgotok.
El

LEAR Jaj nekem! Szívem, lázadó szívem!
Le! csillapulj.

BOLOND Kiálts rá, komám, mint az egyszeri szakácsné az angolnákra, melyeket elevenen a pástétomba dugott; tarajokra koppantott egy főzőkanál nyelvél s azt kiáltotta: »Le veletek!« Ugyanennek testvére volt, ki lova iránti nyájasságból a szénát írósvajjal kente meg.
Cornwall, Regan, Gloster, szolgák jőnek

LEAR Jó reggelt.

CORNWALL Üdvözlöm nagyságodat.
Kentet kiszabadítják

REGAN Örülök, hogy látom fenségedet.

LEAR Hiszem, Regan; azt hinni van okom.
Ha nem örülnél, válópert kezdenék
Anyád sírjával, mert hűtlent földöz.
Kenthez
Ó, hát szabad vagy? Erről majd egyébkor. –
Kedves Regan, nővéred mitsem ér.
Ó, Regan, ő ide
Szívére mutat
vágta kányaként
A szívtelenség éles körmeit.
Nem mondhatom neked, te nem hiszed,
Mily romlott lélek ő. – Ó, Regan!

REGAN Kérlek, sir, légy türelmes. Én reménylem,
Hogy érdemét kevésbé méltatod,
Mint ő felejté tiszttét.

LEAR Mit beszélsz!

REGAN Nem gondolom, hogy ami kötelesség,
Nővérem elmulasztaná. Ha tán, sir,
Kiséreted lakomáit megszorítá,
Oly ok miatt s üdvös célból tehette,
Hol felmenthetni minden gáncs alól.

LEAR Átkom reá!

REGAN Ó, sir, te már öreg vagy,
Természeted határa szélein jár.
Neked már jó tanács kell, mely vezet,
Szabályoz és jobban tud helyzetedről
Ítélni, mint magad. Így hát könyörgök,
Térj vissza testvéremhez, mondd neki,
Hogy megbántottad őt.

LEAR Bocsánatát
Kérjem? Figyelj csak, mint fog illeni
A házi rendhez: «Drága lányom, én már
Öreg vagyok, megvallom; csak teher
Letérdel
A vén kor. Íme, térdimen könyörgök,
Juttass nekem ágyat, ételt és ruhát.»

REGAN Ne többet, jó sir. Ez csúf tréfaság.
Térj vissza testvéremhez.

LEAR *(fölkél)* Nem, soha.
Kiséretemnek elküldé felét;
Sötéten néze rám, kigyóilag
Vert meg nyelvével szívem belsejében. –
Az ég minden haragja sújtsa meg
Hálátalan fejét! Dögpára, szállj rá,
S verd bénasággal ifju csontjait!

CORNWALL Huj! huj! huj!

LEAR Te, gyors villám, szórd gúnyos szemei
Közé vakító lángodat! Mocsár-
Lehelte pára, melyet a hatalmas
Nap szítt fel, fertőztesd meg bájait,
Hogy büszkesége megtörjék!

REGAN Egek!
Ha felindulsz, majd rám is ezt kívánod.

LEAR Regan, terád nem száll átkom soha.
Gyengéd természeted nem ad okot
Felindulásra. Az ő tekintete
Vad; de a tiéd vigasztal és nem éget.
Az nincs meg benned, hogy te kedvemet szegd,
Kiséretem fogyaszd, jogrészemet
Sértő szavakkal korlátozni merd,
S a végén ajtót zárj, mikor jövök.
Jobban tudod te a természet parancsát,
A gyermek tisztét, a szokás s az illem
Szabályait, s a hála tartozását;
Te nem felejtéd fél országodat,
Mit jegydidjúl adék.

REGAN Jó sir, beszéljünk
Most a dologról.

LEAR Emberemet ki tette
A kalodába?
Künn harsonaszó

CORNWALL Harsonázni hallok.

REGAN Jól ismerem, nővéremé. Valószínű,
Amit megírt, hogy nemsokára itt lesz.
Oszvald jó
Megjött-e asszonyod?

LEAR E rablélek az,
Kinek olcsó büszkesége ingatag
Kegyében áll annak, ki most közelg. –
El innen, gazkölyök!

CORNWALL Hogy érted, uram?

LEAR Ki tette kalodába emberem?
Remélem, Regan, tudtodon kívül
Történt. – Ki jó itt? Ó, egek! ha kedves
Goneril jó
Nektek a vén, szelíd uralmatoknak
Az engedelmesség, ha magatok is
Vének vagytok, vegyétek át ügyem,
Közelgjetek s fogjátok pártomat!
Gonerilhez
Nem szégyelsz e szakállra nézni? – Ó,
Regan, te még illeted a kezét?

GONERIL Miért ne, sir? Mivel bántottalak meg?
Nem mindig bántalom, mit méltatlankodás
Annak hisz s balgatagság úgy nevez.

LEAR Feszült bordák, nem dőltek össze még? –
Hogy jött kalodába emberem?

CORNWALL Magam
Zárom le őt, bár féktelenkedése
Kisebb megtisztelésre érdemes.

LEAR Te tetted azt, te?

REGAN Hagyjuk azt, atyám.
Gyenge vagy, légy hát külsőleg is az.
Ha míg havad lejár, most visszatérve
Nénémhez, addig ott tartózkodol,
Fél kísérettel aztán szállj be hozzám:

Most házon-kívül vagyok, s készületlen,
Hogy illendően elfogadjalak.

LEAR Megtérni hozzá? s ötven emberem
Elcsapva? Nem, inkább ellene esküszöm
Minden fedélnek, harcot állok a lég
Haragja ellen, farkast és bagolyt
Választok cimborákul. – Ó, nyomor:
Csipésed éles! – Visszatérni hozzá!
Ejh! aki elvívé jegydíjtan
Legifjabb lányomat, a hővérű frank,
Inkább rá hagynám venni magamat,
Trónjához térdepelve szolgaként
Koldulni nyugbért, hitvány éltemet
Tengetni rajta. – Visszatérni hozzá?
Mondjátok inkább, e cudar kölyöknek
Oszvaldra mutatva
Legyek rabja, teherhordó lova.

GONERIL Amint tetszik, sir.

LEAR Ne tébolyíts meg, kérlek, ó, leány!
Nem akarlak háborgatni, gyermekem;
Élj boldogul. Mi nem találkozunk,
Nem látjuk egymást többé. És te mégis
Testem, leányom, vérem vagy – vagy inkább
Betegség testemben, mit kénytelen
Vagyok magaménak mondanom: fekély vagy,
Duzzadt kelés, mirígyes daganat
Romlott véremben. Nem szídlak tovább;
Nem hívom a szégyent; jöjjön, mikor
Akar. Nem kényszerítem sújtani
A Villámhordót; rólad nem regélek
A fenn birói széket ülő Jupiternek.
Okulj, ha bírsz; javulj kényed szerint.
Én várhatok; én megmaradhatok
Regannál, és a száz lovag.

REGAN Nem éppen így, sir. Most nem vártalak,
S ellátva nem vagyok, mint kellene,
Téged fogadnom. Hajts néném szavára.
Kik ésszel nézik szenvedélyedet,
Azt kell gondolniok, hogy agg vagy, és így –
Ő tudja, mit tesz.

LEAR Jól beszélsz-e így?

REGAN Hiszem, hogy jól. Hogyan! félszáz lovag?
Nem jól van így? Mi végre volna többed,
Vagy bárcsak ennyi is, midőn teher
S veszély a nagy szám ellen szólanak?
Egy házban annyi nép két úr alatt
Hogy élne békességben? Ez nehéz,
Csaknem lehetetlen.

GONERIL Nem szolgálhat-e
Neked hugom háznépe vagy enyém?

REGAN S mért nem, mylord? Ha vétnek ellened,
Mi megfenyítjük őket. Most, ha hozzám
Jössz (mert veszélyt látok), csak huszonöt
Jöjjön veled; többnek nem adhatok
Tanyát, sem rólok nem gondoskodom.

LEAR Én mindent nektek adtam.

REGAN S éppen idején.

LEAR Gazdám s gyámjaimmá tettelek,
De fenntartám, hogy folyvást ennyi ember
Járjon velem. Hogyan? Csak huszonöt

Lovaggal menjek? Így mondád, Regan?

REGAN Ismételem, mylord, hozzám ne többel.

LEAR És e gonosz faj még nem is nagyon rút!
Ha van gonoszabb, mint ők, nem levén
Legundokabbak, némi becsben állnak.
Gonerilhez
Veled megyek: mert a te ötvened
Kétszerte huszonöt. Vonzalomban is
Két annyi vagy, mint ő.

GONERIL Halljad, mylord.
Mi szükség, hogy kísérjen huszonöt,
Vagy tíz, vagy öt bár, olyan házba, hol
Parancsaira kétszer annyi vár?

REGAN Mi szükség egy?

LEAR Ne szóljatok szükségről. A legalja
Koldús is, bár teng, bír fölöslegest.
Ha természetnek többet, mint mire
Szüksége van, nem adsz, az emberélet
Az állatéval egy értékű lesz.
Te úri hölgy vagy. És ha melegen
Öltözni már dísz volna, díszruhára,
Melyet viselsz és mely alig fedez,
A természetnek nincs szüksége. Ami
Valódi szükség! – Ó, egek, türelmet!
Türelmemre van szükségem. Istenek!
Szegény agg embert, láttok engem itt,
Megrakva búval, korral, tönkretéve
Mind a kettőben. Most, ha ti voltatok,
Kik e leányok szívét atyjok ellen
Felizgátok, oly csuful velem
Ne játsszatok, hogy ezt eltűritek.
Lobbantsatok nemes haragra, és ne
Hagyjátok női szerrel, vízcseppekkel
Bemocskoltatni férfi arcomat.
Természetből kivetkezett banyák,
Oly bosszut állok mindkettőtökön,
Hogy a világ – oly dolgokat tesztek –
Miket, még nem tudom, de amiken
Megrémül a föld. Azt vélitek,
Hogy sírok? Én nem sírok, bár elég
Okom van sírni. Százezer darabra
Törjék előbb e szív, mint én sírok. –
Bolond! megőrülök.
Lear, Gloster, Kent s a bolond el

CORNWALL Jerünk be, vész közelg.
Távolból vihar

REGAN E ház kicsiny,
Az öreg és népe itt nem férnek el.

GONERIL Saját hibája; nyugalját önmaga
Dulá fel, most ízlelje balgaságát.

REGAN Én öt magát örömmel fogadom,
Kiséretéből senkit.

GONERIL Szinte én is.
Hol van Lord Gloster?
Gloster visszajő

CORNWALL Az agg után ment. Im, már itt van.

GLOSTER A király
Fel van bőszerűlve.

CORNWALL Most hová megyen?

GLOSTER Lovat parancsolt. Nem tudom, hová megy.

CORNWALL Legjobb, ha menni hagyjuk; ő maga
Vezérli önmagát.
GONERIL Mylord, ne tartsd őt vissza semmiképp.
GLOSTER Ah, itt az éj, a szél vadul forog,
Mértföldnyire is alig van egy bokor.
REGAN Ó, sir! makacsnak legjobb mester a baj,
Melyet magának szerzett.
Akaratos ember önkárán okuljon.
Kaput kell zárni, mert kíséretében
Elszánt szolgálai vannak. Amire
Ők feltüzelhetik, könnyen hívó
Levén, attól jobb lesz majd óvakodni.
CORNWALL Mylord, ez zordon éj lesz; zárj kaput.
Reganom jól beszélt. Jerünk a vész elől.
Mind el

HARMADIK FELVONÁS

1. SZÍN

*Fenyér. Égiháború, mennydörgéssel és villámlással.
Kent s egy nemes találkoznak*

KENT Ki van még itt, a rossz időn kívül?
NEMES Egy oly kedélyű ember, mint ez éj,
Egészen nyugtalan.
KENT Ismerlek. Hol van a király?

NEMES Csatában
A bős elemmel; idézi a vihart,
A földet a tengerbe sújtani,
Vagy örvényző hullámmal a világot
Borítani el, hogy változzék meg arca,
Vagy véget érjen. Tépi fehér haját,
Mit vak dühében fölkap s kerget a szél,
Hogy semmivé tegye. Emberi
Csekély világában megvetni küzd
A zápor és szél visszas harcait.
Ily éjszakán, hol meghúzná magát
A kölykes medve is, s az éhsanyarta
Farkas s oroszlán féltik bőrüket,
Födetlen fejjel száguld s mindenét
A pusztulásnak engedi.

KENT De ki van vele?

NEMES Csak a bolond, s tréfaival törekszik
Eljátszani szívgytörő bánalmait.

KENT Ismerlek, sir, s bizom, hogy nem csalódom.
Egy drága üggyel bízlak meg. Viszály
Van Alban s Cornwall hercegek között,
Melyet ravaszságuk még földve tart.
Ezeknek (és kinek nem, kit magasra
Visz s trónra ültet büszke csillaga?)
Szolgáik vannak, látszólag hívek,
Kik által Frankhon kémkedik s kitudja
Beldolgainkat. Mit láthattak ők
A hercegek vitáiban, vagy a
Kemény bánásban, mellyel mind a kettő
A jó királyt illette, vagy talán
Mélyebbre is hatottak, aminek
Mindez külszíne csak: de bizonyos,
Hogy Frankhonból utban van egy sereg
E tépett hon felé, mely, renyhességünk
Árán okulva, legjobb réveinkben
Titkon megfészkelé magát,
S oly ponton áll, hogy zászlaját kitűzze.
És most, ha szavamra mersz építeni
És elsietsz Doverbe, ott találod,
Ki hálás lesz ezért, ha híven
Elmondod, mily természet elleni
És örületbe hajtó bánat az,
Mí a királyt panaszra kényszeríti.
Én régi és jó vérből származom, s irántad
Bizalmam lévén s némi tudomásom,
E tisztet rád ruházom.

NEMES Majd utóbb
Még szóljunk róla.

KENT Nem úgy. Hogy megmutassam,
Miként nagyobb vagyok, mint látszatom,
Ez erszényt nyitsd meg, s vedd mi benne van.
Ha meglátod Cordeliát (miről
Biztos lehetsz), mutasd meg e gyűrűt,
Megmondja majd ki a te társad, akit
Most még nem ismersz. – Csúf egy zivatar!
Megyek keresni a királyt.

NEMES Adj kezet.
Nincs még mit mondanod?

KENT Kevés, de legfőbb,
Mit most végezni kell. Ha a királyt

Fölleltük (erre te, én amarra menvén),
Ki először rátalál, kiáltsa meg
A másíknak.
Kétfelé el

2. SZÍN

*Más része a fenyérnek. A zivatar még tart
Lear s a bolond jőnek*

- LEAR Fújj, szél, szakadj meg, fújj, dühöngj! Vihar,
Felhő, omoljatok le, míg a tornyot
S a szélvitorlát elsüllyesztitek!
Ti gondolatnál gyorsabb kényűzek,
Kengyelfutói a tölgyhasgató
Mennykőnek, hamvasszátok el
Ez ősz fejet! Világot rengető
Villám, döngesd laposra e kemény,
Kerek világot! Rombold el a
Természet műhelyét s egyszerre fojts meg
Minden csirát, miből a háladatlan
Ember keletkezik!
- BOLOND Ó komám, az udvari szentelt víz többet ér száraz házban, mint ez az esővíz házon kívül. Jó komám, eredj, s kérd leányaid áldását. Itt olyan éj van, mely nem könyörül sem a bölcs embereken, sem a bolondon.
- LEAR Bőgj, ahogy bírsz, hullj, zápor; tűz, okádj!
Tűz, zápor, villám, szél nem lányaim.
Titeket én nem vádollok, elemek,
Kegyeltlenséggel. Én nektek soha
Nem adtam országot, nem híttalak
Lányaimnak, nem tartoztok szót fogadni.
Teljék be hát borzasztó kedvetek.
Itt állok, rabszolgátokul, szegény,
Kór, gyenge megvetett öreg.
És mégis szolgálalkü udvaroncnak
Kell, hogy nevezzelek, kik elfajult
Két lányaimmal frígyesülve, ádáz
Hadat viseltek egy fej ellen, amely
Agg és fehér, mint ez. – Ó, ez gyalázat!
- BOLOND Akinek háza van, hova fejét dugja, annak jó fejrevalója van.
Ha a fej még lakházat nem csinált
S a gatyapóc már lakzit üt.
Tetves lesz mind a kettő. Így szokott
A koldus nőszni mindenütt.
Ember, ki szívéen gyalogol
S kiméli kérges lábait,
Jajgat, ha majd tüskébe hág
S elveszti csendes álmait.
Mert még eddig nem volt szép asszony, aki ne fintorgatta volna száját, mikor tükörbe nézett.
Kent jő
- LEAR Nem, a türelemben példát mutatok.

Nem szólok semmit.

- KENT Ki van itt?
- BOLOND Biz itt a kegyelem és gatyapóc, azaz egy bölcs és egy bolond.
- KENT Ah, sir, te vagy? Kik az éjet kedvelik,
Nem kedvelnének ilyen éjszakát.
Még a setétség kóbor népe is
Elrémül a zord ég tekintetén
S odvába rejtezik. Mióta férfi lettem,
Tűzarádást, mint ez, ily szörnyű kitörését
A mennydörgésnek s ily vad fürgeteg
Dörömbölését, nincs emlékezetem, hogy
Hallottam volna; ember alkata
Nem bír meg ennyi kint és rémülést.
- LEAR A nagy istenek, kik ily réműletes
Dörömbölést tesznek fejünk fölött,
Hadd leljék fel most ellenségöket.
Reszkess, nyomorú, kit még utól nem ért
A törvény keze eltítkolt bűnödért;
Véreskezű, s te hitszegő, s te, ki
Erényt színlelsz s vérfertezetben élsz;
Szakadj izekre, gaz képmutató,
Ki nyájas kép alatt más életére
Törtél. Nyilatkozzál, elzárkozott bűn,
S feltárva rejló tartalmad, kiálts,
Hogy irgalomra bírd ez iszonyú
Törvényszolgákat. Én oly ember vagyok,
Kik ellen mások többet vétkezének,
Mint mások ellen én.
- KENT Ah, hajadon-
Fővel! Kegyelmes jó uram, itt közel
Egy pajta, mely tán némi enyhet ád
A zivatar ellen. Kérlek, ott pihenj meg,
Míg én a zordon házhoz (zordonabbhoz,
Mint a szirt, melyen épült, hol imént,
Midőn utánad kérdezkedtem, megtagadták
A bemenetelt) most újra visszatérek,
S fősvény irgalmukat kialkuszom.
- LEAR Elmém bódulni kezd. Jerünk, fiam.
Hogy vagy, fiam? Fázol? Én magam is
Fázom. Hol hát a szalma, kis suhancom?
Hatalmas mester a szükség, becset
Ad a silány dolgoknak is. Jere
Szegény, bolond fiú, még egy darab
Maradt szívemből s téged szán az is.
- BOLOND (*dalolva*)
Kinek csak egy kis esze van,
Ejh-hajh, mi annak zápor s szél!
Elégli sorsát, mert eső,
Az napról napra esdegél.
- LEAR Igazad van, jó fiacskám.
Kenthez
Jer, vezess
Most a pajtába.
Lear, Kent el
- BOLOND Ez ám csak a derék egy éj kéjenceket meghűteni. Jóslatot mondok, mielőtt elmennék;
Míg pap sok jót mond, s tesz keveset,
A szaladhoz serfőző önt vizet;
Ha majd szabónak úrfi gyáma lesz,
S máglyán nem hithagyó, kurafi vesz,
Ha bíró minden ügyben jól ítél,

S lovag, nemes adósság nélkül él,
Ha nyelven többé pletyka nem repes,
S a zsebmetsző tolongást nem keres,
Ha pénzén uzsorás földet mivel,
S kerítő, kurva templomot emel:
Akkor lesz Albion
Zavarral teljes hon,
És oly idő jön, aki még megéri,
Hogy fő divat lesz lábbal mendegélni.
E jóslatot Merlin fogja tenni, mert én kora előtt élek.
El

3. SZÍN

*Szoba Gloster kastélyában
Gloster, Edmund jőnek*

GLOSTER Ejh, ejh, Edmund, nekem nem tetszik ez a természet elleni eljárás. Midőn engedelmeiket kértem, hogy rajta könyörülhessek, elvették tőlem saját házam használatát, s örökös kegyvesztés büntetése alatt tiltottak róla szólalni, érte könyörögni, vagy őt akármilyen úton gyámolítani.

EDMUND Rendkívül kegyetlen, természet elleni.

GLOSTER Hagyd el: ne szólj semmit. Meghasonlás van a hercegek közt s még valami, ennél is rosszabb. Ez éjjel levelet kaptam. – Veszedelmes róla szólani. – A levelet szobámban elzártam. Ezen bántalmak, melyeket a király szenvedett, súlyosan meg lesznek torolva. A hadsereg egy része már kiszállt. Nekünk a királyhoz kell szítanunk. Én most fölkeresem, s titkon segítségére leszek. Te menj s tartsd beszéddel a herceget, hogy szánakozásomat észre ne vegye. Ha kérdezősködik felőlem, mondd, hogy rosszul vagyok s lefeküdtem. Ha meghalok is, aminthogy ezért nem kevesebb vár rám, a királyon, régi jó uramon, segítenem kell. Rendkívüli dolgok vannak készülöben, Edmund. Kérlek, légy vigyázatos.

El

EDMUND E tiltott buzgalomról s a levélről
A herceget tüstént kell értesítnem.
S ez nagy szolgálat, s amit vesz az apám,
Mí nem kevesebb, mint minden java,
Énnekem jut. Az ifjuság fölül-
Fordul, midőn bukásnak indul az öreg.

El

4. SZÍN

Más része a fenyérnek, melyen kunyhó van

Lear, Kent, a bolond jőnek

- KENT Helyben vagyunk, mylord. Eredj be, jó uram.
A puszta éjnek zsarnoksága zordabb,
Mint ember elviselheti.
Zivatar
- LEAR Hagyj magamra.
- KENT Ó, jó uram, kérlek, menj be ide.
- LEAR Ne repeszd meg szívem.
- KENT Inkább a magamét!
Jerünk be, jó uram.
- LEAR Te oly nagynak veszed,
Hogy bőrig áztat e vad zivatar,
Ez nálad úgy lehet. De hol nagyobb
Betegség fészkel, ott a kisebb alig
Érezhető. Futnál, ha medve jó:
De ha előtted a tenger dühöng,
Inkább a medve torkának rohansz.
Hol ment a lélek, kényes ott a test.
A fölgeteg lelkemben elveszen
Érzékeimtől minden érzetet,
Kivéve azt, mely itt szur. – Ó, gyermeki
Hálátlanság! Nem olyan-e, mintha e száj
Mégmarná e kezet, hogy tápot ad neki?
De meg fognak lakolni. Nem sirok
Többé. Ily éjszakán kizárni engem!
Zápor, szakadj, eltűröm. Ilyen éjjel,
Mint ez, kizárni! Ó, Regan, Goneril!
Jó agg apátok, aki nagyszívűleg
Odaadta mindenét. – Ez úton örülés van;
Ne többet erről, ezt kerülni kell.
- KENT Eredj be, jó uram.
- LEAR Menj, kérlek, magad.
Keress magadnak enyhét. Engem a vész
nem hágy eszmélnem oly dologra, mely
Még inkább fájna. Mégis bemegyek.
A bolondhoz
Jer, menj elől, fiam. Te házatlan szegénység!
Csak menj be, menj, én még imádkozom.
S aztán elalszom.
A bolond bemegy
Ó, ti mezetlenek,
Szegény nyomorfiak, bármerre vagytok,
Az irgalmatlan vész dühében élve,
Mi védi meg földetlen fejetek
S a kiaszott testet szellős rongyokban
Ily évszak ellen, mint ez? Ó, kevés
Gondom volt eddig erre. Fényüzés!
Vedd ezt a gyógyszert; tedd ki magadat,
S törd, amit túrnak a nyomor fiai,
Hogy köztök elszórd a fölösleget,
S mutasd meg, hogy van égben még igazság.
- EDGAR *(benn)*
Egy öl meg fél! egy öl meg fél!
Szegény Tamás!
A bolond kiszalad a kunyhóból
- BOLOND Ne jöjj be, komám, lélek van odabenn. Segítség! Segítség!
- KENT Add kezéd. Ki van ott?
- BOLOND Lélek! Lélek! Azt mondja, neve: szegény Tamás.
- KENT Ki vagy, ki itt a szalmában morogsz? Jój

Elő!

Edgar tébolyodottnak öltözve jő

EDGAR Féltre! Engem a gonosz lélek űz. A tuskés galagonyán keresztülfű a szél. Huh! eredj hideg ágyadba, s melegedjél.

LEAR Két lányaidnak adtad mindened,
S most erre jutottál?

EDGAR Ki ad valamit a szegény Tamásnak, kit a gonosz lélek keresztülhurcolt tűzön, lángon, zátonyon és örvényen, posványon és morotván, ki vánkosa alá kést tett, széke lábára hurkot kötött, ki levesébe patkánymérget vetett, s benne fölébresztette a büszkeséget, hogy egy pejlovon vágatva menjen át négy hüvelyk szélességű bürökön, és saját árnyékát mint árulót kergesse. Őrizd meg őt érzékeidet. Tom fázik. Ó, do, di, do di, do di. Őrizkedjél a forgószéltől, gonosz csillagok ragályától s a döghaláltól. Mutassatok irgalmat a szegény Tamás iránt, kit a gonosz lélek megszállt. Most megfoghatnám ott – ott – és ott meg amott.

A zivatar még tart

LEAR Hogyan? Leányai vitték ennyire?
Mindent nekik adtál, nincs megmentve semmi?

BOLOND Nem, megtartott egy foszlányt, különben mindnyájunknak pirulnunk kellene.

LEAR Hát minden vész, mely a híg levegőben
Végzetszerűleg függ a bűn felett,
Leányaidra csapjon!

KENT Nincsenek
Leányai, sir.

LEAR Halál rád, áruló
Nem alázható meg a természetet
Ily mélyen más, mint gonosz lányai
Mióta lett divat, hogy a lemondott
Apák így elgyötörjék testöket?
Ó, élesagyú büntetés: e test
Nemzette a pelikán leányokat.

EDGAR Pillicock a Pillicock-halmon ült.
Hajhó! hajhó! hajhó!

BOLOND Ez a hideg éj mind bolondokká és örültekké tesz bennünket.

EDGAR Őrizkedjél a gonosz lélektől. Engedelmeskedjél szüleidnek; tartsd meg szavadat; ne esküdjél; ne vétkezzél más ember hitvesével. Ne add át édes szívedet a büszke pompázásnak. Tamás fázik.

LEAR Mi voltál?

EDGAR Szerelmi inas, szívben és lélekben büszke, ki hajamat fodorítám, kesztyűt viseltem kalapomon, szolgáltam úrnóm szíve kéjeinek, s vele a sötétség munkáját űztem. Annyi esküt mondtam, ahány szót s megszegtem azokat az ég nyájas színe előtt. Kéjgondolatokon aludtam el, s azokat végrehajtani virradtam föl. Mélységesen szerettem a bort, minden-áron a kockát, s az asszonyok szerelmében túltettem a törökön. Szívem álnok, fülem könnyenhívó s kezeimen vér volt. Disznó a renyhességben, róka a lopásban, farkas a torkosságban, kutya a veszettségben, oroszlán a ragadozásban. Nehogy a cipő nyikorgása s a selyem suhogása a némberekhez csábítsa szegény szívedet. Ódd lábaidat a bordélytól, kezedet a szoknyahasítéktól, tolladat a váltókönyvektől, s dacolj a gonosz lélekkel. A csipkebokorra hidegen csap a szél. Azt mondja: szum, szum. Nincs semmi kardal? Dolphin fiam, Dolphin fiam, légy veszteg; hadd szaladjon.

Folyvást zivatar van

LEAR Neked is jobb volna sírodban lenned, mint födetlen testeddel kiállanod az egek haragjának. Nem több az ember, mint ez? Nézd meg őt jól: te nem tartozol a bogárnak selyemért, az állatnak bundáért, a juhnak gyapjúért, s illatszerért a macskának. Hah, három közölünk álzott. Te maga a lény vagy. A föl nem szerelt ember nem több, mint ilyen szegény, meztelen villás állat, mint te vagy. Féltre ezen toldalékokkal. Jertek, gomboljatok ki.

Vetkezni kezd

BOLOND Kérlek, komám, maradj veszteg; ez teljességgel nem úszni való idő. Most egy kis tűz a pusztában hasonló volna az agg bujának szívéhez: benne egy parányi szikra, s teste többi része hideg. Nézd, itt egy bolygó tűz jön.

EDGAR Az a gonosz lélek Flibbertigibbet. Alkonyodáskor jön s bolyog egész az első kakasszóig. Ettől származik a hályog és a farkashomály. Ő kancsalítja meg a szemeket, cserepesíti a száját, ő üszögösíti meg a búzát, s rontja meg a föld szegény teremtményeit.

Háromszor szent Vida
Gyalog bejárta a pusztát.

Kilenc csikájával
Ott találta a vasorrú banyát.
S mondta neki: add meg magad,
Hűséged esküvel fogadd,
És hordd el magad, boszorkány, takarodjál!

KENT Hogy vagy, kegyelmes úr?
Gloster jön, szövétnekkal

LEAR Ki ez?

KENT Ki jó itt? Mit keressz?

GLOSTER Kik vagytok itt? Hogy hínak?

EDGAR Szegény Tamás, ki úszó és varangyos békával él, ebihallal, gyíkkal és gótével. Ki szívének dühében, midőn a gonosz lélek megszállja, tehénganajt eszik saláta helyett, elnyeli a vén patkányokat s az árokbeli kutyát; leissza a poshadt vizeknek zöld köpönyegét; kit faluról falura korbácsoltak, kalodáztak, megbotoztak, megbüntettek és bezártak; kinek három kabátja volt hátára, hat ünge testére, paripája lovagolni s hordozni való fegyvere.

De patkány és egerke,
S ily kisdéd állatkák
Voltak Tamásnak étke
Hét hosszú éven át.

Óvakodjatok üldözőmtől. – Békével, Smolkin! hagyj békét, gonosz lélek!

GLOSTER Hogy? nagyságodnak nincs jobb társasága?

EDGAR A sötétség fejedelme nemes ember. Neve Modo és Mahu.

GLOSTER Husunk és vérünk úgy elaljasult, hogy
Saját nemzójét gyűlöli.

EDGAR Szegény Tamás fázik.

GLOSTER Kövess, uram, hűségem ki nem állja
Lányod kemény parancsit teljesítnem.
Bár meghagyák bezárnom a kaput,
Hogy itt a zsarnok éjben künn rekedj,
De én merészlém téged fölkeresni,
S elviszlek, hol tüzet s étket találsz.

LEAR Előbb hadd szóljak e bölccsel. Miből lesz
A mennydörgés?

KENT Ó, jó uram, fogadd el
Ajánlatát, eredj a házba be.

LEAR Egy szóm van még Thebának bölcs fiával.
Mi a tudományod?

EDGAR Hogy kell a gonosz lelket megelőzni s a férgekét kiölni.

LEAR Még egy szót kérek, csak magunk között.

KENT Sürgesd őt menni még egyszer, mylord!
Esze ingadozni kezd.

GLOSTER S te azt csodálsz?
Folytonos zivatar
Leányai életére törnek. – Ah,
A jó Kent! Ő megmondá azt, hogy így lesz.
Szegény száműzött ember. – Gondolod,
Hogy a király megőrül? Mondhatom,
Hogy én is csaknem őrjögök. Fiam volt,
Kitagadtam őt, mert életemre tört,
Nem régen, ah, nem is régen; barátom,
Szerettem őt, mint gyermekét apa
Soha jobban nem szerettem – s igazat
Szólván, bűm megzavarta eszemet.
Minő éj ez! – Kérem fölségedet.

LEAR Bocsánat! – kérem társaságodat,
Nemes bölcsész!

EDGAR Tom fázik.

GLOSTER Kunyhóba, fickó, menj, és melegedjél.

LEAR Menjünk be mind.

KENT Emerre az út, mylord.

LEAR Vele. Én bölcsésszemmel maradok.
KENT Kedvezz neki, jó uram, hadd hozza e
Fiút magával.
GLOSTER Hát hadd jöjjön el.
KENT Jer, fickó, jöjj velünk te is.
LEAR Jer, jó athéneim!
GLOSTER Halkan! ne szóljon senki.
EDGAR Rowland vitéz, hogy a sötét toronyhoz ért,
Szavajárása lévén, így beszélt:
Hujhá! pihá! brit vért orrontok itt.
Mind el

5. SZÍN

*Szoba Gloster kastélyában
Cornwall és Edmund jönnek*

CORNWALL Bosszúmat állom, mielőtt e házat elhagynám.
EDMUND Mit fognak rólam ítélni, hogy a természetet alávettem a jobbágyi hűségnek, borzadok
rágondolni.
CORNWALL Most értem már, hogy bátyád nem éppen elvetemültségből tört élete ellen, hanem inkább
kárhozatos rosszaságában talált okot, mely őt erre indította.
EDMUND Mily konokul bánik velem a szerencse, hogy nem lehetek igazságos, megbánás nélkül. Ez a
levél, melyről szólt, s melyből világos, hogy ő is a francia párthoz tartozik. Ó, egek! vajha ez
árulás ne léteznék, vagy ne nekem kellene azt felfödöznöm.
CORNWALL Jer velem a hercegnéhez.
EDMUND Ha ezen irat tartalma való, nagy munka vár rád.
CORNWALL Való, vagy hamis, téged Gloster urává tett. Kutasd ki, hol van atyád, hogy azonnal
elfogathassuk.
EDMUND *(félre)*
Ha a királyt gyámolítani ment, és ott kaphatom, ez még leginkább fogja nevelni a gyanút ellene.
—
Cornwallhoz
Én állhatatosan megmaradok hű szolgálatomban, bármi fájdalmas is az összeütközés közötté s a
vérem között.
CORNWALL Én bízom benned, s szeretetemben jobb apára fogsz találni.
Mind a ketten el

6. SZÍN

Szoba egy majorházban, mely a kastéllyal van kapcsolatban. Gloster, Lear, Kent, a bolond és Edgar jönnek

GLOSTER Itt jobb lesz, mint a szabad ég alatt. Vegyétek jó néven. Kiegészítem kényelmeteket, amint csak
tőlem telhetik. Tüstént itt leszek.
KENT Eszének minden hatalma a türelmetlenségnek adott helyet. — Az istenek fizessék meg jóságodat.
Gloster el

EDGAR Frateretto szólít s azt beszéli, hogy Nero horgász a sötétség pocsolyájában. Imádkozzál, jámbor, s örizkedjél a gonosz lélektől.

BOLOND Kérlek, komám, mondd meg: a tébolyodott nemesember-e vagy paraszt?

LEAR Király! Király!

BOLOND Nem; paraszt, kinek nemesember fia van, mert mind bolond paraszt az, ki fiát maga előtt megnemesedni hagyja.

LEAR Hogy sisteregve százezer tüzes nyárs
Csapjon beléjük!

EDGAR A gonosz lélek hátamba harap.

BOLOND Mind bolond, ki a farkas szelídségében, lova lábaiban, legény szerelmében s a rima esküjében bíz.

LEAR Bevádalom őket: meg kell lennie.
Edgarhoz
Igen tanult törvénybíró!
A bolondhoz
S te, bölcs úr, itt fogsz ülni. – Most, ti rókák!

EDGAR Nézd, nézd, hol áll, s szemét meresztgeti. –
Hát, drága hölgy, a vallatás alatt is
Kacérkodol?
Jer, Böske, jer által a kis patakon!

BOLOND Csónakja repedt
S nem fejtheti meg,
Mért kell tova tőled epednie honn.

EDGAR A gonosz lélek csalogány képében kísérti szegény Tamást. A morkoláb két szárított heringet kiáltoz hasamban. Ne morogj, fekete angyal, nincs tápom számodra.

KENT Miként vagy, sir? Hová nézsz oly merőn?
Kérlek, pihenj meg itt e vánkoson.

LEAR Lássunk előbb a vallatáshoz. A
Tanúk hadd jöjjenek.
Edgarhoz
Foglalj helyet,
Igazságnak palástos embere!
A bolondhoz
S te, a méltányban társa, ülj e padra.
Kenthez
A törvényszékhez tartoztok ti is,
Foglaljatok helyet.

EDGAR Járjunk el a dologban annak rendi szerint.
Ébren vagy-e, alszol-e, fúrge juhász?
Tilosba kalandoz a juh.
Szácskádnak egy hangja elég, s juhodért
Szíved sosem érheti bú.
Brr! a macska iromba.

LEAR Először. Ez Goneril. Ím, eskümet teszem ezen tisztos gyülekezet előtt, magtapodta a szegény királyban atyját.

BOLOND Lépj elő, asszonyság. Neved Goneril?

LEAR Nem tagadhatja.

BOLOND Bocsánat, nagyságos asszonyom, azt gondoltam, hogy számolyszék.

LEAR Itt egy másik, kinek kancsal szeme
Mutatja szíve indulatait.
Fogjátok meg. Hejh! Fegyvert, fegyvert ide!
Tűz! tűz! Meg vannak vesztegetve mind.
Hamis bíró, mért hagytad szökni őt?

EDGAR Ódd meg őt érteidre.

KENT Ó, irgalom! – Sir, hol van most türelmed,
Mellyel dicsekvél, hogy megőrizted?

EDGAR (*félre*)
Könyüüm pártját fogják annyira,
Hogy álkodásom még zavarba jő.

LEAR A kis kutyák, a Bodri, Cicka, Kedves, nézzétek csak, mind rám ugatnak.

- EDGAR Tamás utánok dobja fejét. Csiba te, rossz kutyák!
 Legyen a szád fehér vagy fekete,
 S midőn marakszol, tajtékkal tele:
 Harapós korcs, melák, avagy agár,
 Kopó, öleb, avagy vérvizsla bár,
 Rövid vagy bojtos fark, mindannyitok
 Nyüszögni és üvölni fog.
 Ha így hozzátok sújtom fejemet,
 Megugrotok, mint az eszeveszett.
 Hajhó, hajrá, utcu! Jer velem a búcsúra, a vásárra és a sokadalomba. – Szegény Tamásnak
 száraz az ivószaruja.
- LEAR Azután boncoljátok fel Regant; nézzétek meg, mi forog a szíve körül. A természetben van-e az
 ok, mely szíveiket ily keménnyé teszi. –
Edgarhoz
 Téged, sir, befogadlak száz lovagjaim közé, csupán ruhád szabása nem tetszik. Azt mondod
 talán, hogy ez perzsa öltözet; de mégis meg kell igazíttatnod.
- KENT Most, jó uram, pihenj le egy kicsit.
- LEAR Ne zajogjatok, ne zajogjatok. Bocsássátok le a függönyöket. Úgy, úgy, úgy: reggel majd
 megvacsorázom. Úgy, úgy, úgy!
- BOLOND S én délben megyek aludni.
Gloster visszajő
- GLOSTER Barátom, jer! Mondd csak, hol a király?
- KENT Itt, de ne zavarod: meg van háborodva.
- GLOSTER Kérlek, barátom, fogd fel karjaidba;
 Halálát tervezik, mint észrevettem.
 Itt a gyaloghintó: tedd őt oda,
 S eredj Doverbe, ott majd pártfogást lelsz,
 S szives fogadtatást. Vidd uradat.
 Ha csak fél órát késel: élete
 Bizonyos veszélynek van kitéve, s a
 Tiéd s mindé, kik védni készek őt.
 Vedd fel s kövess: én majd gyors kalauzt
 Adok, hogy biztosan mehessetek.
- KENT Az elnyomott természet aluszik.
 Talán az alvás írt adhatna még
 Feldúlt eszére, mely súlyos beteg lesz,
 Ha most nem nyughatik.
A bolondhoz
 Vegyük fel
 Urunkat; jer: te hátra nem maradhatsz.
- GLOSTER Jerünk, jerünk.
Kent, Gloster s a bolond elviszik a királyt
- EDGAR Ha főbjeink is szenvednek velünk,
 Kis bajnak látszik, mit mi szenvedünk.
 Legtöbbet tűr, ki tűr s szenved maga,
 Kít a szabad, vig élet elhagya.
 De a lélek megbír bármily sokat,
 Ha búban lel osztályos társakat.
 Mi könnyen hordom most e kintehert,
 Mely engem sújt, de egy királyt levert:
 Ő gyermek-, én atyátlan. Most, Tamás,
 Várd a mozgalmak végét és vigyázz
 Ha jobbra fordul a balvélemény,
 Mely szégyent ejte rajtad s lesz remény
 Igazoltan visszanyerni jogodat.
 Úgy vedd fel ismét régi arcodat.
 S akármilyen történjék ez éjszaka,
 Csak bizton menjen a király tova.
 Hallga! Hallga!
El

7. SZÍN

*Csarnok Gloster palotájában
Cornwall, Regan, Goneril, Edmund, szolgák jönnek*

CORNWALL Menj sietve férjedhez, a herceghez, s mutasd neki e levelet. – A francia hadsereg már partra szállt. – Kutassátok fel az áruló Glostert.

Néhány szolga el

REGAN Tüstént föl kell akasztani.

GONERIL Ki kell vájni szemét.

CORNWALL Engedjétek őt az én haragomnak. Edmund, menj el hűgunk társaságában. A bosszú, melyet áruló apádon venni kényszerülünk, nem arravaló, hogy lásd. Sürgesd a herceget, hova most mégy, hogy minél előbb készen álljon. Nekünk is azt kell tennünk. Gyors futárokat fogunk tartani, kik az érkekezést közöttünk fenntartsák. Éljen boldogul, drága hűgom.

Edmundhoz

Éljen boldogul, Gloster gróf.

Oszvald jó

Nos, nos? Hol a király?

OSZVALD Lord Gloster vitte el.

Lovagjai, mintegy harminchatan,

Itt a kapunál találkozáván vele,

Együtt menének el Dover felé,

Hol, mint dicsekszenek, jól fegyverelt

Barátaik vannak.

CORNWALL Szerezz lovat

Úrnöd számára.

GONERIL Édes lord s öcsém,

Éljen boldogul.

Goneril, Edmund, Oszvald el

CORNWALL Járjen boldogul. –

Keressétek Glostert, az árulót,

Hozzátkot őt kötözve, mint a tolvajt.

Több szolga el

Bár életét, míg el nem ítéltetik,

Nem támadhatjuk meg: mégis hatalmunk

Szolgáljon egyszer a haragnak, amit

Gáncsolnak bár, gátolni nem lehet.

Ki az ott? Az áruló?

Szolgák visszajönnek Glosterrel

REGAN Hálátlan róka, ő az!

CORNWALL Meg kell kötözni száraz karjait.

GLOSTER Mit akar nagyságod? Jó barátaim,

Vendégim vagytok, gondoljatok erre

És ne csúfoljatok meg.

CORNWALL Kössétek meg, ha mondom.

Szolgák kötözik

REGAN Jól erősen.

Fertelmes áruló te!

GLOSTER Embertelen nő! én az nem vagyok.

CORNWALL Kössétek e székhez. Várjen csak, gaz zsvány.

Regan Gloster szakállát tépi

GLOSTER Az istenekre! ez már nemtelenség?

Szakállam tépni!

REGAN Ősz, s ily áruló!

GLOSTER Te semmirekellő nő; amit kitépsz

Államról, minden szál föléled és

Vádolni fog. Házigazdád vagyok.
Nem kéne vendégszerető arcomon
Rabló kezekkel dúlnod. Mit akarsz?

CORNWALL Szólj, sir, Frankhonból milyen levelet
Kapál legújabbban.

REGAN Szólj egyszerűn,
Mi tudjuk a valót.

CORNWALL S mily frigyben állsz
Az árulókkal, kik most legutóbb
Kiszálltak országunkban?

REGAN Szólj, kinek kezébe
Adád a hóbertos királyt?

GLOSTER Levél
Jött hozzám, mely sejtelmeket közöl,
De pártatlan s nem ellenség kezéből.

CORNWALL Fogás.

REGAN Hazudság.

CORNWALL A királyt hova
Küldötted?

GLOSTER Doverbe.

REGAN És miért
Doverbe? nem kötöttük életedre –

CORNWALL Miért Doverbe? Erre szólj előbb.

GLOSTER Bitóhoz kötve túrnóm kell a kínzást.

REGAN Miért Doverbe?

GLOSTER Mert nem akarám
Meglátni, mint vájják ki szegény öreg
Szemét kegyetlen körmeid; sem azt,
Mint bősziült nénéd vadkan-agyarát
Fölkent testébe vágja. Ily viharral,
Mely e vak éjben érte tar fejét,
Föllázadt volna még a tenger is,
S kioltott volna minden csillagot;
De ő, szegény öreg szive, még segített
Az égnek záporozni. Kapúd előtt
Ha farkas ordít ilyen zord időben.
Így kéne szólnod: «Jó ör, nyiss kaput.»
A vadság megtört e közrémületben.
De meglátom még, a szárnyas boszú
Mint éri utól az ilyen gyermeket.

CORNWALL Azt nem látod meg. Tartsátok, fiúk,
A székét. Lábamat szemeidre szegzem.
A székét! hadd rúgjam ki a szemét.
*Glostert letartják székében, míg Cornwall, kiüti szemét,
és lábát ráteszi*

GLOSTER Ki hosszú életet vár, jöjjön és
Segítsen! Ó, vadság! Ó, istenek!

REGAN Ezt majd amaz gunyolná: még amaszt is!

CORNWALL Ha! Látsz-e most bosszút?

SZOLGA Megállj, mylord,
Gyermekkoromtól hű szolgád vagyok. Jobb
Szolgálatot még nem tettem soha,
Mint most, midőn azt mondom, hogy: megállj!

REGAN Mi ez, te cenk?

SZOLGA Ha szakállt viselnél, most e tettedért
Megrángatnám! Mit akarsz vele?

CORNWALL Gaz inas!
Kardot húz s rárohan

SZOLGA No hát, jer, s vedd el, amit a harag nyújt!
Kardot húz, vívnek, Cornwall sebet kap

REGAN *(más szolgához)*
Adj kardot. Ó, a fellázadt paraszt!
Kiragad egy kardot, s hátulról megsúrja

SZOLGA Oda vagyok. Még van egy szeméd, mylord,
Láthatd még némi bűnhődésit. – Ó!
Meghal

CORNWALL Nehogy többet lásson, meg kell előzni.
Pusztúlj, silány kocsonya.
Kinyomja Gloster másik szemét s a földre veti
Hol van most világod?

GLOSTER Minden sötét s örömtelen. Hol Edmund
Fiam? Edmund! szíts fel minden szikra lángot
A természetben, megtorolni e
Borzasztó tettet.

REGAN Kotródj, hitszegő gaz!
Azt hívod, aki gyűlöl. Pártütésed
Ő fődte fel nekünk, ki sokkal is jobb,
Hogysem megszánjon.

GLOSTER Ó, én kába! Edgar
Méltatlan szenved. Megbocsássatok,
Jó istenek, s neki adjatok szerencsét.

REGAN Vessétek őt ki a kapun: szagolja
Dover felé az utat. – Nos, mylord,
Hogy vagy?

CORNWALL Megsebesültem. Jer velem. –
El e szemetlen gazzal. – E dögöt
Vessétek a szemétre. – Regan, én nagyon
Kezdek vérezni. Rosszkor jött e seb.
Jer, nyújtsd karod.
*Cornwall, Regan által vezetve el, szolgák feloldják
Glostert s elvezetik*

ELSŐ SZOLGA Ha ez ember is jó véget ér,
Nem félek elkövetni bármi bűnt.

MÁSODIK SZOLGA Ha e nő
Sokáig él s természetes halált ér,
Szörnyekké lesznek mind az asszonyok.

ELSŐ SZOLGA Kisérjük a grófot s adjuk a
Bedlamot mellé: mint kóbor bolond,
Minden dologra kész.

MÁSODIK SZOLGA Eredj utána.
Vérző szemére én majd szösz hozok
S tojás fehérit. Az ég legyen vele!
Kétfelé el

NEGYEDIK FELVONÁS

1. SZÍN

*Fenyér
Edgar jó*

EDGAR Jobb így: megvetve lennünk s tudni azt,
Mint megvetetten hallanunk hizelgést.
Ki a szerencse elhányt rongyaként
Legrosszabb állapotját érte el:
Az még remélhet, s nincs mit félnie.
Siralmas változás csak boldogot sújt,
Inség kacagja azt. Légy üdvözölve,

Te testetlen lég, melyet ölelek!
Ki porba fúttál, a boldogtalan
Szélvészzeitől többé nem remeg.
Gloster egy aggastyántól vezetve jő
Ki jön? ah, apámat hozzák betegen.
Világ, világ, világ! ha nem gyülnénk
Ily rendkívüli változásidért,
Kor alatt az élet nem görbedne meg.

AGGASTYÁN Jó mylord, én a te bérlőd voltam,
bérlője voltam már atyádnak is, összesen mintegy nyolcvan évig.

GLOSTER Menj, jó barátom, menj, siess el.
Vigasztalásod rajtam nem segít,
Neked meg árthat.

AGGASTYÁN Ah, uram, hiszen nem láthatod utad.

GLOSTER Nekem nincs útam, és azért szemekre
Nincs szükségem: botlottam, míg szemem volt.
Gyakran láttuk: erőnk könnyelművé tesz
S fogyasztásink kényelmünkre vannak.
Ó, drága Edgarom, ki apád dühének
Vagy martaléka, ó, csak azt megérném,
Tapintásommal megláthatni téged:
Azt mondanám, hogy ismét van szemem.

AGGASTYÁN Hejh! ki van itt?

EDGAR *(félre)*

Ó, istenek! ne mondja senki, hogy
Legrosszabbul van: én most gonoszabbul
Vagyok, mint bármikor.

AGGASTYÁN Szegegy bolond Tamás.

EDGAR *(félre)* S jöhet gonoszb is még. Nem leggonoszb,
Míg azt mondhatjuk: ez volt leggonoszb.

AGGASTYÁN Hová mégy, fiú?

GLOSTER Koldús?

AGGASTYÁN Bolond és koldus egyszersmind.

GLOSTER Még kell eszének lenni, mert különben
Nem koldulhatna. A múlt éjviharban
Láték egy ilyen legényt; azt gondolám;
Az emberek csak férgek, s enfiam
Jutott eszembe, ámbár még vele
Eszem meg nem barátkozott: azóta
Többet hallottam. Amik a legyek
A pajkos gyermekeknek, az vagyunk
Az isteneknek mink; mulatkozásból
Ölnek bennünket.

EDGAR *(félre)* Hogy történhetett?
Rossz mesterség, a bűnnek bohóca lenni,
Gyötörve mást s magunkat. –
Glosterhez

Jó napot,

Uram.

GLOSTER Ez a meztelen fiú?

AGGASTYÁN Igen, mylord.

GLOSTER Úgy kérlek, távozzál. S ha volna kedved
Dover felé egy-két mérföldnyire
Uátánunk jönnöd, kérlek, tedd meg azt
A régi vonzalomból, s hozz ez árva fejnek
Egy kis gunyát: most már majd ez vezet.

AGGASTYÁN Ah, sir! hisz ez bolond.

GLOSTER Időnk csapása, hogy bolond vezet vakot.
Tedd, mit mondtam, vagy inkább, ami tetszik,
Csak távozz.

AGGASTYÁN Elhozom legjobb ruhámat,
Akármilyen történet. *(El)*

GLOSTER Meztelen ember, hejh!

EDGAR Szegény Tamás fázik. –
Félre
Nem titkolhatom tovább.

GLOSTER Jer ide, cimbora!

EDGAR *(félre)* És mégis kell.
Glosterhez
Az Isten tartsa meg
Édes szemeidet: vérszemek.

GLOSTER Tudod az utat Dover felé?

EDGAR Ismerek minden sövényhágcsót és léckaput, kocsiutat és ösvényt. Szegény Tamást kizavarták ép eszéből. Ég őrizzen meg, jó embernek fia, a gonosz lélektől! Szegény Tamást öt rossz szellem szállotta meg egyszerre: a bujaságé, Obidicut; Hobbididance, a némaság fejedelme; Mahu, a tolvajságé; Modo, a gyilkosságé; s Flibbertigibbet, az arcfintorgatásé és mekegésé, mely azóta a szobalányokba és komornákba költözött. És így, Isten áldjon, uram.

GLOSTER Fogadd itt ez erszényt. Ime, kit az ég
Minden csapása sújtott, némileg.
Romlásom által a boldogabb te lettél.
Csak mindig ilyen osztályt, istenek!
Hogy a dúsgazdagok és kéjtől zabáltak,
Kik rendelésid megvetik, s akik
Nem akarnak látni, mert nem érzenek,
Hadd érezzék rögtön hatalmadat.
S így bőkezűleg szétmegy a fölösleg,
S jut és marad mindenkinek. – Ismered
Dover-t?

EDGAR Igen, uram.

GLOSTER Egy szirt van ott,
Melynek magas tetője rémesen
Függ a szomszéd mélység fölött.
Vigy engem annak legszélére, s ami
Rajtam becses van, azt én nyomorod
Enyhítésére nyújtom. Onnan aztán
Kalauzra nincs szükségem.

EDGAR Add kezéd,
Szegény Tamás vezetni fog.
Mindketten el

2. SZÍN

*Tér Alban herceg palotája előtt
Goneril s Edmund jönnek, mindjárt utánok Oszvald*

GONERIL Légy üdvöz itt, mylord. – Csodálkozom, hogy
Kegyes férjünkkel nem találkozánk.
Oszvaldhoz

Nos, hol van urad?

OSZVALD Ott benn van asszonyom; de
 Úgy ember meg nem változott soha.
 Beszéltem a seregről, mely kiszállott,
 S mosolygott rajta. Jelentém, hogy te jössz,
 S azt mondta: annál rosszabb. És amint
 A pártütő Glosterről értesítém,
 S fia hű szolgálatáról, ostobának
 Hítt, s azt mondá, hogy ez fonák beszéd.
 Szeretni látszott, ami visszatetszős,
 S min örülni kelle, bántalmára volt.

GONERIL (*Edmundhoz*) Úgy hát ne menj el. – Gyáva lelke nem
 Mer vállalkozni. Bántalmat nem érez,
 Csakhogy ne kelljen érte megfelelni.
 Vágyunk, miről útközt szólánk, sikerülhet.
 Menj vissza, Edmund, bátyámhoz: siettesd,
 Hogy gyűjtse össze s hozza el hadát;
 Én itthon fegyvert váltok s a guzsalyt
 Férjemre bízom. E hű szolga lesz
 Köztünk a hírnök. És ha magadért
 Szerencsét mersz próbálni, nemsokára
 Megtudhatod úrnőd kívánatát.
Emlékjelt ad neki
 Viseld ezt és ne szólj. Hajtsd meg fejed:
 Ha szólni bírna e csók, egekig
 Emelné lelkedet. Érts meg, s üdv veled.

EDMUND Halálban is tiéd.
Edmund el

GONERIL A kedves, drága Gloster!
 Ó, mily különbség férfi s férfi közt!
 A nő vonzalma téged illet; ágyam
 E balga embert csak bitolja.

OSZVALD Úrnőm!
 A herceg jó. (*El*)
Alban jó

GONERIL Egy füttyentésre én is
 Csak méltó volnék.

ALBAN Ó, Goneril,
 Te nem vagy méltó a szemétre, melyet
 Szemedbe hord a szél. Én rettegem
 Kedélyedet. Természet, mely saját
 Kútfőjét megtagadja, nem maradhat
 Korláti közt meg. Amely ág magát
 Letépi s önként megszakad tövétől,
 Idő előtt elhervad s a halálnak
 Lesz áldozatja.

GONERIL Ne többet. Ez nagyon
 Idétlen szöveg.

ALBAN Silány a jóság s bölcsesség silánynak;
 Magának tetszelg a pizok. Mit tettetek?
 Nem lányok, tigrisek! hogy lehetett
 Atyát, ily tisztos ősz, kit tisztelettel
 Nyalt volna még a súnó medve is,
 Embertelen vadsággal, elfajultan
 Igy örületbe hoznotok?
 Hogy túrheté jó bátyám, férfi és
 Uralkodó, ki annyi javával élt?
 Ha isteneknek látható keze
 Nem sújt le rögtön, megtorolni e rút
 Bántalmakat, még eljön az idő,

Hogy az emberiség, a tenger szörnyeként,
Egymást emészti fel.

GONERIL Lágyszívü férfi! akinek
Arcod van, hogy megüssék, és fejed,
Hogy szégyen érje; akinek
Agyában nincs szem, megválasztani
A bántalomtól a becsületet;
Ki nem tudod, hogy dőre szánja csak
Az oly gonosztevőt, ki bűnhődik
Előbb, mint vétkeznék. Mért hallgat a dob?
Csendes honunkban frank zászló lobog,
Győződ sisakán ijesztve reng a toll, s te,
Erkölc bolondja, veszteg ülve így nyögsz:
«Miért teszi azt?»

ALBAN Sátán, nézd meg magad!
Ördögben a rútság, mely sajátja,
Nem oly borzasztó, mint nőben.

GONERIL Hiú bolond!

ALBAN Szégyen reád, te váltott szörnyeteg!
Ne torzítsd arcodat! Ha illenék,
Hogy indulatomnak engedjen kezem,
Leszedném csontjaidról húsodat;
De, ördög vagy bár, véd a nő-alak.

GONERIL Ó, milyen férfias vagy!
Hírnök jő

ALBAN Nos, mi újság?

HÍRNÖK Ah, jó uram, Cornwall megholt, ledöfte
Saját szolgája, hogy kiszűrni készült
Gloster másik szemét.

ALBAN Gloster szemét!

HÍRNÖK Egy szolga, kit ő nevelt fel, száanalomból
Ellenszegült a tettnek, és urára
Kardot huzott, ki erre feldühödvén,
Megtámadá s az halva maradott.
Előbb azonban ő kapott sebet,
Melyben most meghalt.

ALBAN Ez mutatja, hogy
Fenn vagytok még ti, bírák, akik aljas
Bűneinkért gyorsan állotok bosszút.
De ó, szegény, jó Gloster! Elveszíté
Másik szemét is?

HÍRNÖK Mindkettőt, mylord.
E levél gyors választ vár, asszonyom;
Nővéredtől van.

GONERIL *(félre)* Félig szeretem.
De özvegy lévén, s Glosterem vele,
Légváram gyűlölt életemre dőlhet.
Másképp az újság nem rossz. –
Fenn
Elolvasom,
S választ irok. *(El)*

ALBAN Hol volt akkor fia,
Mikor szemeit kivájták?

HÍRNÖK A myladyt
Kísérte ide.

ALBAN De nincs itt.

HÍRNÖK Nincs, jó mylord.
Már visszaútjában találtam őt.

ALBAN Tud ő a szörnyü tettről?

HÍRNÖK Ó, igen, mylord.

Ő adta fel, s azért ment el hazonnan,
Hogy büntetése annál szabadabban
Hajtassék végre.
ALBAN Én élek, Gloster, a király iránti
Részvéted meghálálni és szemed
Világát megbosszúlni. – Jer, barátom,
S beszéld el, amit még tudsz.
Mindketten el

3. SZÍN

*Francia tábor Dover mellett
Kent és egy nemes jönnek*

KENT Nem tudod okát, miért ment vissza oly hirtelen a francia király?
NEMES Még egy s más rendezetlen maradt,
S azóta, hogy eljött, újra fölmerülvén,
Honát veszélybe s rémületbe hozta.
Személyes visszatérte okvetetlen
Szükségessé lett.
KENT Kit hagyott vezérül?
NEMES La Far urat, Frankhon tábornagyát.
KENT Leveledre nem adta a királyné jelét a fájdalomnak?
NEMES Igen, sir, átvevén, elolvasá
Jelenlétemben, s gyengéd arcain
Egy-egy nehéz könny pergett el koronkint.
Királynőnek látszott a bú felett,
Mely pártütőleg rajta zsarnokul
Királlyá lenni tört.
KENT Ó, bizonyos,
Az őt felindítá.
NEMES De nem haragra.
A bánat és türelem küzdöttek,
Melyik fejezze őt ki leghivebben.
Láttál esőt egyszerre és verőfényt?
Mosolya s könnyüi még szebb zivatarhoz
Voltak hasonlók. A boldog mosoly,
Mely érett ajkán játszott, tudni sem
Látszék, szemében mily vendégi vannak,
Mik, mintha gyémánt cseppent volna le,
Úgy gyöngyözének el. És végre a bú
Kapóssá lenne, drága kincs gyanánt,
Ha minden archoz oly jól illenék.
KENT S nem szóla semmit?
NEMES Vagy két ízben atyját
Sohajtá, mintha szívét nyomta volna,
És felkiálta: «Ó, nővéreim,
Nők szennyei, nővérim! Kent! atyám!
Nővérim! Őt az éjbe, és viharba...
Ne higgyen senki irgalomban!» Aztán
Kitörlé a szentelt vizet, mivel
Panaszát meghintezé, és elrohant
Osztozni a bánattal egyedül.
KENT A csillagoktól függ lelkületünk,
Különben egy szülőknék gyermeki
Egymástól így nem üthetnének el.
Azóta nem szólál vele?

NEMES Nem.
 KENT Előbb
 Volt ez, mint a király elútazott?
 NEMES Nem, azután.
 KENT Jól van, sir. A szegény boldogtalan Lear
 A városban van. Jobb óráiban
 Felfogni látszik, hogy mit akarunk,
 De semmiképpen rá nem vehető, hogy
 Lányához menjen.
 NEMES Miért, jó uram?
 KENT A szegény tiltja őt: hogy szívtelen volt
 E lányától áldását megtagadni,
 Hogy messze földön minden vak esetnek
 Kitétte őt, és drága jogait
 Az ebszívú lányoknak adta át.
 E dolgok lelkét úgy megmérgezők,
 Hogy égő szegény tartóztatja vissza
 Cordeliától.
 NEMES A szegény király!
 KENT Nem tudsz-e hírt Cornwall s Alban felől?
 NEMES Hadseregök megindult.
 KENT Jól vagyon, sir.
 Most majd urunkhoz viszlek s nála hagylak,
 Hogy rá gondot viselj. Még nagy okom van
 Egy ideig titkolózni. És ha majd
 Valódi képemben kiállhatok,
 Hogy ismeretségedbe juttatál,
 Nem bánod meg. Most, kérlek, jer velem.
Mindketten el

4. SZÍN

Ugyanott. Tábor Cordelia, az orvos, katonák jönnek

CORDELIA Ah, ő az! Éppen most ment erre el,
 Őrülten, mint a feldúlt tengerek,
 Fennhangon énekelvén s koszorúja,
 Vadfüstikék, tikhúr, bogáncs, bürök,
 Kakukvirág, konkoly s minden, mi gyom
 Az éltető gabonák közt terem.
 Egy század menjen érte, kutassa át
 Holdankint a magasranőtt vetést,
 És hozza őt előnkbe.
Egy tiszt el.
 A tudomány
 Mit képes tenni, elrabolt eszét
 hogy visszaadja? ki rajta segíteni bír,
 Jutalmul kapja minden kincsemet.
 ORVOS Van eszköz, asszonyom. Legelső
 Természetes dajkánk, a nyugalom,
 Mit nélkülöz. De van bőven ható
 Fűvünk azt visszahozni, s erejük
 Képes bezárni a bánat szemét.
 CORDELIA Ti szent csodák, s minden fel nem fedett
 Erői a földnek, sarjadjatok fel
 Könnyüimen, hogy enyhet és segélyt
 Nyújthassatok szegény jó betegemnek! –
 Keressétek, míg féktelen dühe
 Fel nem dulanja éltét, mely magát

HÍRNÖK Vezetni nem képes. (*Hírnök jő*)
Asszonyom!
Újságot hoztam. A brit hadsereg
Útban van erre.

CORDELIA Azt előbb tudók már,
S mert vártuk, el vagyunk készülve rá.
Ó, kedves, jó atyám, ez a te ügyed,
Miért most síkra szállok. A hatalmas
Frankhon megszánta búmat s szüntelen
Esdő könnyüimet. Nem felfuvalkodás,
Mi harcra indított, de vonzalom,
Hő vonzalom s szegény atyám joga.
Ó, vajha már láthatnám s hallanám őt.
Hírnök jő

5. SZÍN

*Szoba Gloster kastélyában
Regan és Oszvald jőnek*

REGAN Csakugyan kiindult már bátyám hada?
OSZVALD Igen, asszonyom.
REGAN Személyesen velök van ő is ott?
OSZVALD Nagy bajjal bírhaták rá.
Nővéred a valódi katona.
REGAN Edmund úr nem szólt otthon az uraddal?
OSZVALD Nem, asszonyom.
REGAN Mit foglalhat magában
Nénémnek e hozzá írt levele?
OSZVALD Azt nem tudom, asszonyom.
REGAN Úgy hiszem,
Nagy balgaság volt Glostert, vak levén már,
Életben hagyni. Hová csak érkezik,
Minden szívet fellázít ellenünk.
Edmund talán, megszánva nyomorát,
Vak életének véget vetnie
S egyúttal ellenségünk erejét
Kémlenni indult.

OSZVALD Okvetetlen
Utána kell sietnem e levéllel.

REGAN Hadunk holnap megyen: maradj velünk;
Az út nem biztos.

OSZVALD Nem lehet, asszonyom.
Úrnóm lelkekre kötötte az ügyet.

REGAN Miért ír Edmundnak? Üzenetét
Nem mondanád meg szóval? Nincs-e tán –
Mit is tudom, mi? Én kegyembe veszek.
Hagyd e levelet feltörnöm.

OSZVALD Asszonyom,
Jobban szeretném –

REGAN Úrnőd, jól tudom,
Nem szereti férjét. Ez már bizonyos;
S végső ittlétekor sokat jelentő
S igen csodálatos szemeket vetett
Nemes Edmundra. S én tudom,
Hogy meghízottja vagy.

OSZVALD Én, asszonyom?

REGAN Jól érts meg. Én tudom jól, hogy te az vagy.
Azért tanácslom, jegyzd meg magadnak:

Uram meghalt; Edmund s én egyezénk,
 S illőbb is ő hozzám, mint asszonyodhoz.
 Ebből ítélhetsz. Add ezt át neki,
 Kérlek, ha feltalálod. És ha úrnőd
 Mindezt megtudja tőled, mondd neki,
 Kérlek, hogy tartsa ildomhoz magát.
 Éljen boldogul. Ha a vak árulónak
 Hirét történnék hallanod, jelentsd, hogy
 Jutalmat kap, ki őt agyonveri.

OSZVALD Bár én találnék rá, majd megmutatnám,
 Mily párthoz tartozom.

REGAN Éljen boldogul.
Mindketten el

6. SZÍN

*Vidék Dover mellett
 Gloster és Edgar, ez paraszt öltözetben, jönnek*

GLOSTER Mikor leszünk már a hegy tetején?
 EDGAR Most hágunk fel. Nézd, hogy erőlködünk.

GLOSTER Úgy tetszik, ez sík föld.
 EDGAR Borzasztó meredek.
 Halkan! hogy zúg a tenger, hallod-e?

GLOSTER Valóban nem.
 EDGAR Úgy hát érzékidet
 Mind meggyengíté a szemfájdalom.

GLOSTER Biz az lehet. De úgy tetszik nekem,
 Hangod megváltozott, s jobban beszélsz
 És jobbat, mint előbb.

EDGAR Csalódom; én miben sem változám,
 Csak öltözetemben.

GLOSTER Mégis, mintha jobb
 Beszédü volnál most.

EDGAR Csak jer főlebb, sir.
 Helyben vagyunk, megállj. – Mily borzalom
 S szédítő ily mélységbe nézni le.
 Középtájon varjú és csóka repdes,
 S kisebbnek látszik csaknem egy bogárnál.
 A fél uton – szörnyű pénzkereset! –
 Lóromszedő függ és alig nagyobb
 Saját fejénél. A partszéleken
 Járó halászok egégnél nem nagyobbak.
 Ott egy magas hajó áll horgonyon,
 Ladikká zsugorodva, és ladikja
 Kis bójává, mely alig látható
 A szemnek. A zúgó csörgeteg,
 Mely a teménytelen rest kavicsos
 Dühöngve küzd, nem hallik ily magasra.
 Nem nézhetek tovább, nehogy fejem
 Megszédülvén, s elkáprázván szemem,
 Hanyatt-homlok lebukjam.

GLOSTER Vigy oda,
 Hol állsz.

EDGAR Add a kezed. No most
 Egy lépés kell s a szikla élin állsz.
 A hold alatti minden kincsekért

Nem ugranám le.

GLOSTER Bocsásd el kezemet.
Barátom, íme, itt van még egy erszény,
És benne ékszer, méltó elfogadni
Szegény embernek. Tündér- s istenek
Áldják meg azt kezében! Menj tovább most,
Búcsúzz, s hagyd hallanom, hogy távozol.

EDGAR Élj boldogul hát, jó uram.

GLOSTER Szívemből
Kivánom ezt neked.

EDGAR Ha tréfát üzök csüggedt szellemével,
Azért teszem, hogy meggyógyítsam őt.

GLOSTER Nagy istenek! lemondok a világról
És színetek előtt békével teszem le
Nehéz gyötrelmemet. Ha még tovább
Bírhatom, s perbe nem szállnék örök
Végzéstekkel, természetem leégett
És útált része elhamvadna úgylis.
Ha Edgar még él, áldjátok meg őt! –
Fiú, élj boldogul.

EDGAR Te mégy? élj boldogul.
Gloster ugrik s hosszában elesik
És mégis félnem kell: a képzelődés
Életkincsét el nem rabolja-e,
Midőn az élet önmagát kitarja,
Hogy ellopassék. Ott ha volna most,
Hol képzele, hogy van, nem képzelne többet. –
Uram, barátom, szólj! hejh, hallod-e? –
Talán meg is halt. – Nem, nem, éledez. –
Glosterhez
Ki vagy, uram?

GLOSTER Hagyj meghalni; félre tőlem.

EDGAR Habár ökörnyal lettél volna, toll,
Vagy lég, lebukván oly sok ölnyire,
Elzúzottál vón, mint tojás. De te
Lihegsz, van súlyod, nem vérzel, beszélsz,
S ép vagy. Tíz árboc egymás tetején
Nem volna oly magas, mint amennyiről
Egyenest leestél. Életed csoda.
Szólj még egyszer.

GLOSTER De hát leestem-e?

EDGAR Csak e meszesnek rémséges fokáról.
Nézz bár föl: az éles torku pacsirta is
Elvész ott fenn a szem elől, s nem hallható.

GLOSTER Hajh! nincs szemem. – A nyomor
Meg van hát fosztva a jótéteménytől,
Halállal véget vetni önmagának?
Az mégis némi vigaszt adott, míg az
Inség kikerülte a zsarnok bosszuját,
És büszke végzését kijátszhatja.

EDGAR Nyújtsd a karod: fel! így! most talpon állsz.
Hogy érzed lábaid?

GLOSTER Nagyon, nagyon jól.

EDGAR Csodálatos! Mi volt a szirttetőn,
Mi tőled távozott?

GLOSTER Egy nyomorult
Koldús.

EDGAR Hogy itt lenn álltam, szemei
Olynak látszottak, mint két teli hold:
Ezer orra volt, s hoporcson szarvai,

Mik a háborgó tengerként mozogtak.
 Az rossz szellem volt. És azért, szerencsés
 Apó, hidd meg: a legfőbb istenek
 Tartottak meg, kik abban helyeznek
 Dicsőséget, mi embernek lehetlen.

GLOSTER Elismerem, s ezentúl készen állok
 Inséget tűrni, míg azt nem kiáltja:
 «Elég, elég! halj meg.» Miről beszélsz,
 Embernek véltem, «A gonosz, a gonosz!»
 Kiálta gyakran. Ő vitt a magasra.

EDGAR Nyugodt s türelmes légy. De ki jön itt?
Lear jó, virágokkal ábrándszerűleg ékesítve
 Ép elme urát így nem cifrázza fel.

LEAR Nem, senki sem bánthat, hogy pénzt csináltam:
 Király vagyok.

EDGAR Ó, szivrepesztő látomány.

LEAR Ebben a természet fölül áll a mesterségen. Itt foglalód. Ez a fickó úgy kezeli íját, mint egy kerti
 váz. Tégy fel nekem egy rőfös nyilat. Ni! ni! egér. Csendesen. Ez a kis darab pörkölt sajt
 megteszi. Itt van hadi kesztyűm: szerencsét próbálok vele egy óriás ellen. Hozzátok
 lándzsáimat! Jól repülsz, madár. A közepébe, a közepébe: zurr! Mi a jelszó?

EDGAR Édes majoranna.

LEAR Mehetsz.

GLOSTER E hangot ismerem.

LEAR Hah, Goneril! fehér szakállal! Ők hízelegtek nekem, mint az eb. Azt mondták: fehér szálak
 vannak szakállamban, míg fekete sem volt. Mindenre, mit szólék, igent és nemet mondtak.
 «Nem és igen» egyszersmind nem jövendölt jót. Midőn az esőben, a szélben dideregtem, s a
 mennydörgés nem akart megszűnni parancsomra, ott találtam őket, ott éreztem őket. Hagyjátok
 el: ők nem urai szavoknak. Azt mondták: minden vagyok. Hazudság: én nem vagyok lázmentes.

GLOSTER E hangjárásra jól emlékezem.
 Nem a király ez?

LEAR Ízről ízre király.
 Ha szemet meresztek, nézd, mint reszket a nép.
 Im, most kegyelmet adok annak ott.
 Mi volt a vétked? Házasságtörés?
 Nem kell meghalnod. Házasságtörésért?
 Nem, nem! Hisz az ökörszem is úgy él, s az aranyos
 Kis légy szemlátomást bujálkodik.
 Hadd menjen a párzás. A fattyu Gloster
 Jobb volt atyjához, mint törvényes ágyban
 Nemzett leányaim. Csak rajta, bujaság!
 Katonaságra van szükségem. Nézd csak azt a
 Bárgyún mosolygó hölgyet: arca szinte
 Havat jósol a combjai tövébe,
 Erényt fitogtat, s elfordul, ha csak
 Nevét hallja a kéjnek. S a görény
 S a sárló kanca nem rohan neki
 Mohóbban, mint ő. Centaurok alul,
 Bár asszonyok különben. Csak övig
 Birják az istenek; mi azon alul van,
 Az mind az ördögé: ott a pokol,
 Ott a sötétség, ott a kéngödör,
 Mely forr és ég, ott bűz van és enyészet.
 Huj, huj! Pihá!
 Adj egy nehezék pézsmát, jó gyógyszerárus, hadd édesítsem meg képzelődésimet. – Itt a
 pénzed.

GLOSTER Ó, hagyj kezet csókolnom!

LEAR Hagyd előbb
 Letörlenem a halandóság szagát.

GLOSTER Ó, természetnek roncsolt műve! A nagy
 Világ is így kopik majd semmivé.

Ismersz-e engem?

LEAR Jól emlékezem szemeidre. Reám kacsingatsz? – Nem, vak Cupido, kövess el, amit csak bírsz, én nem fogok szeretni. Olvasd ezt a kihívást, nézd meg csak ezen vonásokat.

GLOSTER Minden betűje egy nap volna bár,
Nem láthatom.

EDGAR A hírnek nem hívém ezt.
Hogy így van, szívem megszakad belé.

LEAR Olvasd!

GLOSTER Hogyan? ez üres szemekkel?

LEAR Oho! Hát úgy vagyunk? Nincs szem a fejedben, sem pénz az erszényedben? Szemed súlyos, erszényed üres állapotban van? S mégis látod, hogy foly a világ?

GLOSTER Érezve látom azt.

LEAR Hogyan? Megtébolyodtál? Az ember szem nélkül is láthatja, hogyan folyik a világ. Nézz a füleddel: lásd, mint korholja ama bíró az együgyű tolvajt. Köztünk maradjon. Cseréljük fel a helyeiket, s pár, nem pár – melyik a bíró, melyik a tolvaj? – Láttál-e koldust, kit a gazdag kutyája megugatott?

GLOSTER Igen, uram.

LEAR S hogy a szegény pára elfutott a kutya elől? Ez a tekintély valódi képe. A kutyának is engedelmeskednek, ha hivatalban van.
Gaz hajdú, vond el véres jobbodat!
Miért vesszözöd a ringyót? Saját
Hátadra verj. Leghőbb vágyad, vele
Azt tenni, amiért most megvered.
Uzsorás csenészt akasztat. Rongyokon
Keresztüllátszik a kis vétek is,
Prémes bekecs s palást mindent befed.
Borítsd arannyal a bűnt, és a törvény
Lándzsája rajta kártétlen török meg;
Göngyöld rongyokba, s a törpe szalmaszál
Keresztülszúrja. Senki sem bűnös,
Ha mondom, senki! Én segítem őket.
Hidd meg, barátom, akinek hatalmad
Van a vádló száját bezárni. Tégy fel
Szemüveget s mint megrögzött csaló,
Látszódjál látni, mit nem látsz. No csak, no!
Csizmámat húzzátok le. Jobban!
Még jobban! Így.

EDGAR Ó, mennyi mélység s mennyi képtelenség!
Az örületben ész!

LEAR Ha sorsomon kívánsz könnyezni, vedd
Szemeimet. Jól tudom, ki vagy. Neved
Gloster. Legyen türelmed; sírva jöttünk
Ide. Jól tudod, hogy amint legelőször
Léget szagoltunk, síránk és üvölténk.
Én prédikálok most neked: figyelj rám.

GLOSTER Ó, fájdalomnak napja!

LEAR Születésünkkor sírunk, hogy a bolondok
E roppant színpadára feljövünk.
Jól áll ez a kalap? Pompás hadicsel
Lehetne, egy csapat lovat daróccal
Pátkolni. Én próbát teszek veled,
S ha én e vöket egyszer megcserkelem,
Ó, akkor öld, öld, öld, öld, öld!
Egy nemes jó, kísérettel

NEMES Ó, itt van; tartsátok fel őt. Uram,
Kedves leányod –

LEAR Nincs mentség? Hogyan?
Elfogva? Én valóban a szerencse
Természetes bolondja vagyok. Jól bánjatok
Velem, váltságom meglesz. Hozzatok sebészt;

Agyban vagyok megsértve.
NEMES Mindened lesz.
LEAR Nincsen segéd? Minden magamra száll?
Ez képes az embert sóvá tenni, hogy
Szemét használja kerti kannaként,
Az ősz porát elverni.
NEMES Jó uram –
Bátran halok meg, mint egy vőlegény. Mit?
Vigan leszek! Jertek. Király vagyok.
Tudjátok ezt, urak?
NEMES Királyi férfi vagy,
S mi engedelmes szolgálid vagyunk.
LEAR Még él; ha el akarjátok fogni, futtában kell elfognotok. Uccu!
Hajrá!
Elszalad, a kíséret utána
NEMES Siralmas látvány még szegényben is,
Hát még királyban! – Még van egy leányod,
Az majd megváltja a természetet
A közátoktól, mit két lányod hozott rá.
EDGAR Légy üdvöz, sir.
NEMES Siess, sir. Mit akarsz?
EDGAR Mi hírt tudsz a közelebbi ütközetről?
NEMES Meglesz bizonynal; közhír, s tudja azt
Minden, ki képes szót megérteni.
EDGAR Bocsánatoddal! Milyen messze áll
A másik had?
NEMES Közel, s gyors haladásban.
S a főhad minden órán várható.
EDGAR Köszönet, uram, csak ezt akartam.
NEMES Ámbár
Magánügyért jött által a királyné,
Serege már megindult.
El
GLOSTER Örök, jó istenek
Vegyétek éltem, hogy rossz szellemem
Ne kísértsen meghalni, mielőtt
Tetszéstek volna.
EDGAR Jól imádkozál, apó.
GLOSTER Nos hát, uram, ki vagy te?
EDGAR Én nagyon
Szegény ember, megbénított a sors
Sok-sok csapása, múlt és meglevő
Keservek iskolájában tanultam
Irgalmas lenni. Nyújts kezet: tanyára
Vezetlek innen.
GLOSTER Fogadd szives hálámat. Az egek
Legjobb áldása szálljon érte rád
Ezer meg ezerszer.
Oszvald jő
OSZVALD Hó, ez jó szerencse!
A díj enyém. – Szemetlen rossz fejed
Azért fogant, hogy sorsomat javítsa.
Boldogtalan vén áruló, hamar
Vess számot lelkeddel: már künn van a kard,
Mely semmivé tesz.
GLOSTER Sújtson jó erősen
Baráti jobbod.
Edgar közbelép
OSZVALD Vakmerő paraszt,
Hogy mersz te egy kikiáltott árulónak

Pártjára kelni? Félre, nehogy reád
Ragadjon balsorsának dögmirígye.
Bocsásd el karját.

EDGAR Nem bocsátom biz én, uram, hacsak külön ember nem mondja.

OSZVALD Bocsásd el, rabszolga, vagy meghalsz.

EDGAR Jó uram, eredj dógodra, hagyj békét a szegény népnek. Ha kiáltássó hattam vóna magamat az életbű kikergettetnyi, már ezelőtt tizennégy nappa megeshetett vóna. Közel ne gyűj az öreghő'. Megájj, mondom, mert különben egtoróbállom: tökféjed keményebb-e vagy ez a furkósbot? Má csak kimondom igazán.

OSZVALD Félre, trágyadomb!

EDGAR Majd megkopogtatom a fogaidat, sir. Jer, egy csöppet sem fillek a fufangjaidtú.

Harcolnak s Edgar leüti Oszvaldot

OSZVALD Megöltél, szolga. Vedd, zshivány, ez erszényt,

Ha Istent félsz, temesd el testemet

S amely leveleket nálam találsz, add

A glosteri grófnak, Edmundnak: keresd őt

A brit seregnél. Rosszkor jött halál – ó!

Meghal

EDGAR Ismerlek jól: egy szolgálalkü gaz!

Úrnője bűneinek oly hű eszköze,

Hogy jobbat nem kívánhat a gonoszság.

GLOSTER Meghalt?

EDGAR Új le, apó, és pihenj meg.

Hadd lám zsebét. A levelek, miket

Említe, jó szolgálatot tehetnek.

Meghalt. Csak kár, hogy nem más ölte meg.

Hadd lássuk. Megbocsáss, gyengéd viasz; –

Ne vádolj, illem. Hogy az ellenünk

Titkához férjünk, feltépnök szívét;

Hát még e papirost.

Olvas

«Emlékezz kölcsönös fogadalmainkra. Sok alkalmad akadhat őt eltenni az útból. Ha akaratod nem hiányzik, idő és hely talán sikeresen ajánlkozni fognak. Semmit sem nyertünk, ha mint győző tér vissza. Akkor én rab vagyok, s ágya börtönöm. Ments meg annak utálatos melegétől, s foglald el helyét fáradságodért. Nőd (bár így mondhatnám) s engedelmes szolgálad: Goneril.»

Ó, női vágy határtalan világa!

Összeesküvés derék férje ellen!

S cserébe érte öcsém! A homokba

Leáslak itt, gyilkos bujálkodóknak

Istentelen követje. S annak idején

Ez átkos íratot benyújtom a halál

Környezte hercegnek. Rá nézve jó, hogy

Halálad s a rád bízott terveket

Elmondhatom neki.

Edgar kiviszi a holttestet

GLOSTER A király megőrült. S még idegzetem

Olyan szilárd, hogy én fenn járhatok

Roppant keservem éber érzetével.

Mért nem vagyok bódult? Úgy bánatomtól

Külön válnának gondolatjaim,

S a fájdalom hiú ábrándozásban

Elvesztené eszméletét.

Távolról dobszó

Edgar visszajő

EDGAR Nyújtsd karodat.

Úgy tetszik, dobszót hallok. Jer, apó,

Egy jó baráthoz viszlek.

Gloster, Edgar el

7. SZÍN

*Sátor a francia táborban
Cordelia, Kent és az orvos jönnek*

CORDELIA Ah, jó Kent, mit tegyek, hogy amig élek,
Jóságod megszolgáljam? Ahhoz éltem
Rövid lesz és minden mérték csekély.

KENT Elismerés a legszeb díj. – Amit
Elmondék, az mind egyszerű valóság.
Nem több, nem kevesebb.

CORDELIA Végy más ruhát,
Ez öltözet rossz órák emléke.
Ó, vesd le, kérlek.

KENT Megbocsáss, nemes hölgy!
Ha fölfedem magam, tervemnek ártok.
Ajándékul azt kérem, hogy ne ismerj,
Mig én s az idő nem javalljuk.

CORDELIA Hát legyen
Úgy, jó mylord.
Az orvoshoz

Miként van a király?

ORVOS Még alszik, asszonyom.

CORDELIA Jó istenek,
Javítsátok kidúlt természetének
Roppant törésit s hangoljátok újra
Zavartan rezgő érzelmeit e
Gyermekké lett apának!

ORVOS Most, ha tetszik
Felségednek, felköltjük a királyt.
Már régen alszik.

CORDELIA Tudásod vezessen,
S tedd, mit legjobbnak látsz. Felöltözött?
Szolgák Leart egy széken behozzák

ORVOS Igen, asszonyom; mély álma közben új
Ruhát adánk rá.

KENT Légy itt jelen, kegyelmes asszonyom,
Midőn fölkeltjük; nem kételkedem,
Hogy enyhültebb lesz.

CORDELIA Jól van.
Zene

ORVOS Közelebb
Méltóztassál. – De hangosabb zenét!

CORDELIA Hajh! drága jó atyám! Tégy ajkaimra irt,
Ó, gyógyulás, és hozzon egyhet e csók
A durva bántalomra, mit nővérim
Tisztes korodra szórtak.

KENT Ó, drága jó királynő!

CORDELIA Ne lettél volna atyjuk, akkor is
Irgalmazhattak volna hóhajadnak.
Oly arc-e ez, melyet kitenni kelle
A küzdő szélnek, hogy zord kitörésű
Mennydörgések közt szembeszálljon a
Cikázó villám gyors csapásával,
Virrasszon (ó, szegény feje)
Ily hús sisakban? Ellenség kutyáját,
Ha megmart volna bár, ily éjszakán

Tüzem mellé bocsátnám. És, szegény
 Atyám, neked disznókkal s nyomorult
 Csavargókkal kellett megosztanod
 A silány, penészes almot. Hajh, csoda,
 Hogy eszeddel egyszersmind az élet is
 Véget nem ért. – Ébred. Szólítsd meg őt.

ORVOS Szólj, asszonyom, te; az legüdvösebb lesz.

CORDELIA Uram király, mint vagy? Hogy érezi
 Magát felséged?

LEAR Ah, méltánytalanság
 Engem kivennetek a sírból. Te egy
 Megboldogultnak lelke vagy. De engem
 Tüzes kerékhez köttek, hogy könyűim
 Ugy áthévülnek, mint az olvadott érc.

CORDELIA Ismersz-e engem?

LEAR Szellem vagy, tudom.
 Mikor haltál meg?

CORDELIA Ó, még nagyon, nagyon távol van.

ORVOS Aligha ébren van, még hagyjuk egy kevésbé.

LEAR Hol voltam, hol vagyok, szép napvilág?
 Szörnyen megcsaltak. Mást ha így találnék,
 Meghalnék szájalomból. Nem tudok
 Mit szólni. Nem mernék reá fogadni,
 Hogy ez az én kezem. Lássuk csak: e tű
 Szúrását érzem. Bár tudnám, hogyan
 És mi vagyok.

CORDELIA Ó, nézz reám, uram.
 S tedd rám kezed, hogy áldjon meg. – Nem így,
 Ne térdepelj.

LEAR Kérlek, ne üzzetek
 Tréfát velem. Valóban, én bohókás,
 Gyarló öreg vagyok, már nyolcvan éves,
 Sőt több is annál, s nyíltan szólva, félek,
 Hogy nem vagyok valódi eszemen.
 Úgy tetszik, ismerlek, sőt ismerem
 Ez embert is. S mégis kételkedem.
 E helyről nincs fogalmam, s bárhogyan
 Erőlködöm, e ruháról nem tudok.
 Hol voltam éjjel? Ki ne nevessetek,
 Mert életemre mondom, azt hiszem,
 Hogy ez úri hölgy lányom, Cordelia.

CORDELIA Ó, az vagyok, az vagyok!

LEAR Könnyed nem nedves-e?
 Valóban az. Kérlek, ne sírj.
 Ha van számomra mérge, megiszom.
 Tudom, te nem szeretsz. Testvéreid
 Amint emlékszem, megbántottak engem.
 Neked lehet, nekik nem volt okuk.

CORDELIA Ó, semmi, semmi ok nincs!

LEAR Frankhonban vagyok?

KENT Saját országodban, sir.

LEAR Ne csaljatok meg.

ORVOS Vigasztalódjál, drága hölgy: a düh
 Rohamja, mint látod, gyógyítva van;
 De még veszélyes az elveszett időt
 Előtte fejtegetni. Vidd be őt most,
 S ne bántsuk, míg jobban lecsillapul.

CORDELIA Méltóztatik, felséged?

LEAR Ó, legyen
 Türelmetek velem, Kérlek, felejts

S bocsáss meg: én agg és bohó vagyok.
Lear, Cordelia, orvos, kísérek el

NEMES Igazolódik a hír, hogy Cornwallt megölték?
KENT Kétségtelen.
NEMES Ki vezérli most hadát helyette?
KENT Mint híre jár, Gloster fattyú fia.
NEMES Mondják, Edgar, a számüzött fiú,
Kent gróffal Némethonba ment.
KENT A hír
Bizonytalan. Most már ideje lesz
Körülnéznünk. Az ország serege
Gyorsan közeledik.
NEMES A hadi döntés
Gyaníthatón sok vérbe fog kerülni.
Élj boldogul.
El
KENT Most céloom és pályám itt véget ér,
Jól, rosszul, mint rá e harc sorsa mér.
El

ÖTÖDIK FELVONÁS

1. SZÍN

*A brit hadak tábora Dover mellett
Edmund, Regan, tiszték, katonák s egyebek
jönnek zászlókkal, dobszó mellett*

EDMUND *(egy tiszthez)*
Menj, tudd meg a hercegtől, megmaradt-e
Legutóbbi szándékánál, s valami
Nem jött-e közbe, ami terveit
Mástaná; mert változékony ő
S folyvást tűnődik. Menj, hozd meg nekem
Szilárd akaratát.
Tiszt el

REGAN Néném emberét
Aligha baj nem érte.

EDMUND Az meglehet, asszonyom!
REGAN Most, édes lord, tudod,
Mi jó szándékom van veled, s azért
Nyíltan beszélj, de aztán szólj valót: nem
Szereted nénémet?

EDMUND Tisztos vonzalommal.
REGAN De nem törél-e bátyám tilosába?
EDMUND Ebben csalódom.
REGAN És mégis gyanúm van,
Hogy frígyesülve s legbensőbb viszonyal
Vagy kötve hozzá, és övé egészen.

EDMUND Becsületemre, nem! asszonyom.
REGAN Soha

Sem szenvedhettem őt, ne légy vele,
Kérlek, bizalmas.

EDMUND Ó, ne félts.
Ő, s férje, a herceg.
Alban, Goneril s katonák jőnek

GONERIL *(félre)*
Inkább csatát veszítsek, semhogy Edmund
S én őmiatta elveszítsük egymást.

ALBAN Kedves hugom, légy üdvöz. Híre van, sir,
Hogy a király többekkel, akiket
Felbolygatott kormányunk szigora,
Lányához ment. Hol nem lehettem
Becsületes, ott hős nem voltam soha.
Ez ügy bennünket annyiban érdekel,
Hogy Frankhon országunkba tört, de nem
Hogy a királyt segíti, s másokat,
Kiket, félek, méltó és súlyos ok készít
Ellenszegülni.

EDMUND Nagylelkűn beszélsz, sir.

REGAN Mi jó ki ebből?

GONERIL Egyesült erővel
Keressétek föl ellenségeteket;
E házi és külön bajt nem lehet
Most szóba hozni.

ALBAN Végezzünk tehát,
A had fejeivel mittevők legyünk.

EDMUND Követni foglak sátorodba tüstént.

REGAN Velünk jössz, néne?

GONERIL Nem.

REGAN Kérlek, jere:
Nagyon úgy illenék.

GONERIL *(félre)*
Ohó! tudom
Rejtvényedet.
Fennhangon
Megyek.
Edgar jő álruhában.

EDGAR Ha ily szegénnyel valaha
Beszélt nagyságod, hallgasson meg egy szót.

ALBAN Megyek mindjárt. Beszélj.
Edmund, Goneril, Regan, tiszték, katonák, kísérők el

EDGAR Előbb, mint ütközetre
Mennél, tekintsd meg ezt a levelet.
Ha győzől, adass jelt harsonával annak,
Ki ezt hozá. Nyomorúnak látszom is bár,
Állíthatok ki bajnokot, ki azt
Kívíja, ami vád ott írva van.
Ha balsors érne, úgyis vége lesz
Világi dolgaidnak, s megszűnik
Minden fondorkodás. Most jó szerencsét.

ALBAN Várj, míg a levelet elolvasom.

EDGAR Szoros
Tilalmam van. Ha majd ideje lesz,
Hivass fel a bajhírnök által, én
Itt termek ismét. *(El)*

ALBAN Járj boldogúl hát; én ez íratot
Elolvasom.
Edmund visszajő

EDMUND Szemünk előtt az ellenség: hadaid
Vond össze. Itt van seregök s hadi

Erejk jegyzéke, a legpontosabb
Kikémlelés szerint. Most rajtad a sor
Sietni.

ALBAN Majd a vésszel szembenézünk.

El

EDMUND Szerelmet esküvém mindkét nővérnek.
Úgy gyűlölik egymást, mint kigyót a megmart.
Melyik legyen nőm? Egy, vagy mind a kettő,
Vagy egy sem? Nem lesz boldog egyik is,
Ha mindkettő megél. Az özvegyet
Elvenni annyi, mint elkeseríteni
S örüllté tenni nényét, Gonerilt;
S bajos lesz boldogúlni terveimmel,
Míg férje él. Tekintélyét azonban
Használok e csatában, mely megesvén,
Találjon módot ő, ki örömet
Szabadulna férjétől, miként lehet
Minél előbb eltenni láb alól.
Az irgalom, mit Alban a király és
Cordelia iránt kíván mutatni –
Hatalmunkban levén, a harc után –
Megérni nem fogják bocsánatát.
Itt gyors cselekvést kíván helyzetem,
Okoskodással meg nem védhetem.

El

2. SZÍN

Tér a két tábor közt

*Zaj hallik. Dobszóval és zászlóval Lear, Cordelia s hadaik általmennek a színen
Edgar és Gloster jőnek*

EDGAR Jer, apó, pihenj meg itt e fa alatt,
S imádkozzál, hogy győzzön a jog.
Ha visszatérhetek, tán hozhatok neked
Egy kis vigasztalást.

GLOSTER Istenek áldjanak meg.

Edgar el

Riadó, visszavonulás. Edgar visszajő

EDGAR El innen, öreg! Menjünk, add kezedet!
Lear veszett: ő és lánya fogva vannak.
Add a kezed, jerünk.

GLOSTER Ne tovább, uram,
Rothadni itt is jó hely van.

EDGAR Hogyan?
Megint rossz gondolat bánt? Embereknek
Kell túrni a jövőést, mint elmenést:

A fő dolog, hogy elszántak legyünk.
GLOSTER Az is való.
Mindketten el

3. SZÍN

*A brit tábor Dover mellett
Edmund jó diadalmasan, dobszóval és zászlókkal; Lear, Cordelia mint foglyok; tisztek, katonák stb.*

EDMUND Vigyétek; néhány tiszt menjen velök,
S jó őrizetben tartsa, míg azoknak
Magas tetszését meg nem tudjuk, akik
Majd ítélnék felettük.

CORDELIA Nem vagyunk
Az elsők, akik legjobb akarat
Mellett a legrosszabbat értük el.
Én még dacolnék a balsors dacával:
Érted, megtört király, levert vagyok;
Megnézzük e nénéket, e lányokat?

LEAR Nem, nem, nem; menjünk a fogságba: ott
Fogunk mi, mint kalitban a madár,
Dalolni ketten. Áldásom ha kéred,
Letérdelek s kérem bocsánatot!
Igy élünk majd, dallunk, imádkozunk,
És agg regéket mondunk, nevetünk
Az arany lepkéken, s mint mulatkozik
A kócos nép az udvar hírein,
És közbeszólunk, hogy ki nyer, ki vesz,
Ki van benn, vagy künn, és oly rejteményes
Arcot veszünk fel, mintha kémei volnánk
Az isteneknek. Börtönünkben így
Kivárjuk a vizálykodó nagyok
Fondor világát, mely árad s apad
A hold szerint.

EDMUND Vigyétek őket el.

LEAR Ily áldozatra, ó, Cordeliám,
Még isteneink is tömjént gyújtanak.
Hát bírlak ismét? Aki el akar
Választani minket, hozzon üszköt égből,
S úgy pörköljön ki, rókákként. Töröld meg
Szemeidet. A súly rágjon le rólok
Minden húst és bőrt. Ehen vesszenek
Előbb, mint minket megrikassanak. Jer.

Lear, Cordelia őrizet alatt el

EDMUND Kapitány jer, s hallgass rám: Vedd ez írást.

Írást ad neki

Menj, kísérd őket a börtönbe. Én
Egy fokkal már fölebb emeltelek,
Ha úgy teszesz, mint itt vagy útasítva,
Magas szerencse vár rád. S megjegyzed:
Amily idő jár, olyan az ember is,
A lágyszivűség a kardhoz nem illik.
Nagy megbízásod nem tűr közbeszólást;
Vagy mondd, hogy megteszed, vagy más uton
Kísérts szerencsét.

KAPITÁNY Megteszem, mylord.

EDMUND Láss hozzá, és örvendj, ha kész a munka.
Jól érts meg: tüstént! S járj el benne úgy,
Mint itt leírtam.

KAPITÁNY Én nem húzhatok
Kordélyt, sem pörkölt zab nem kenyerem:
Mire férfi képes, én is megteszem.

El

Haronoszó. Alban, Goneril, Regan, tiszték, kíséret jőnek

ALBAN Uram, te eznap hősleg harcolál,
S szerencse járt veled; mind foglyaiddá
Lettek, kik e nap harcában nekünk
Ellent állottak. Most add őket át,
Hogy aszerint bánhassunk el velők,
Ahogy biztonságunk és érdemük
Kivánni fogja.

EDMUND Azt vélem, uram,
Hogy jó lesz a tehetetlen, agg királyt
Őrség alatt fogságba küldeni.
Kora és inkább még címe nagy varázst rejt
Pártjára vonni a köznép szívet,
S bérlett dsidáik visszatűzni ránk,
Kik most vezetjük őket. A királynét
Hasonló okból elküldém vele.
De holnap, vagy tán később, készen állnak,
Hol törvényszéket tartasz, megjelenni.
Most vér, veríték van rajtunk, barát
Barátját veszté, s a legjobb csatára
Átkot mond első hévben, aki súlyát
Érezte. A király s Cordelia
Ügye alkalmasabb időt kíván.

ALBAN Bocsánatoddal, sir, én e csatában
Jobbágnak, nem testvérnek tartalak.

REGAN Azaz, miként mi feljogosítjuk őt.
Ugy vélem: illőbb volna előbb megkérdened
Tetszésünket, mint ily fennen beszélj.
Ő hadseregünk vezette, képviselt
Személyünkben és méltóságainkban
Hatalmazottunk lévén, merheti
Magát testvérednek nevezni.

GONERIL Ne oly hévvel, őt jobban emeli
Saját erénye, mint magasztalásod.

REGAN És mégis legméltóbban jelenik meg
Jogainkban, felruházva általunk.

GONERIL Az is csak úgy, ha nőül venne tán.

REGAN A gúnyolódók gyakran jósok is.

GONERIL Hahó, hahó! A szem, mely azt neked
Beszélte, kancsalít.

REGAN Nem jól vagyok,
Különben, lady, igaz mérgem szerint
Felelnék meg neked. Fogadd, vezér,
Hadunkat, foglyainkat, s örökünket,
S rendelkez rólok s rólam. A vár tiéd.
A világ legyen tanúm, hogy férjem- és urammá
Emellek.

GONERIL Azt hiszed, hogy bírhatod?
ALBAN Nem tetszésedtől függ azt helybehagyni.
EDMUND Sem a tiedtől, lord.
ALBAN Félvér fickó! igen.
REGAN (*Edmundhoz*)
Üttest dobot s hirdesd ki címemet
Tied gyanánt.

ALBAN Megállj! egy szóra, Edmund!
Letartóztatlak országárulásért,
Gonerilre mutat
S ez arany kigyót veled.
Reganhoz
Mi illeti
Igényed, szép hugom, betiltom azt
Nőm érdekében, aki kéz alatt
E lorddal esküdött meg, s én, ura,
Ellenzem a kihirdetést. Ha kedved
Van házasodni, vess reám szemet:
Mylady már elígérkezett.

GONERIL Ez közbejárték.
ALBAN Fegyverkezett vagy, Gloster: harsonáztass.
Ha senki sem jó rád bizonyítani
A sok világos, undok hitszegést,
Itt zálogom.
Kesztyűt dob
Ki fogom mutatni szíveden,
Előbb, mint étket ízlelnék, hogy az vagy,
Aminek most itt hirdettelek.

REGAN Rosszul vagyok.
GONERIL (*félre*) Ha nem volnál rosszul,
Nem bíznám többé méregben soha.
EDMUND (*kesztyűt vet*)
Itt ellenzálogom. Ki árulónak
Mond, bárki a világon, gaz, hazug.
A harsona zengjen. Aki jöni mer,
Az ellen, ellened, vagy bárki ellen
Megállom a harcot becsületem-
S hűségemért.

ALBAN Hírnök, hejh ide!
EDMUND Hírnök, hírnök!
ALBAN Most saját erődben
Bizzál csupán, mert hadad, amiként
Nevemben volt fogadva, úgy nevemben
El van bocsátva.

REGAN Ó, bajom növekszik.
ALBAN Nem jól van. El, vigyétek sátoromba.
Regant elvezetik
Hírnök jó
Bajhírnök, jöjj. Zendítsd a harsonát.
Kiáltsd ki ezt.

TISZT Fúdd, harsonás!
Harsonaszó

HÍRNÖK (*olvas*)

«Ha valaki a seregben, kinek tisztsége vagy rangja van, be akarja bizonyítani Edmund, állítólag glosteri gróf ellen, hogy az több rendbeli hitszegést követett el, jelenjék meg a harmadik harsonaszóra. Ő kész magát védeni.»

- EDMUND Fúdd!
Első harsonaszó
- HÍRNÖK Még egyszer!
Második harsonaszó
- HÍRNÖK Még egyszer!
Harmadik harsonaszó
Harsonaszó felel künn
Edgar jó fegyveresen, előtte harsonás
- ALBAN Kérdezd meg szándokát, mért jelenik meg
A harsonaszóra?
- HÍRNÖK Mondd, ki vagy?
Mi neved? Mi rangod? Es mért válaszolsz
E felhívásra?
- EDGAR Tudd: nevem elveszett,
A rágalom fenéje és foga
Marták le rólam azt. De nemes vagyok, mint
Ellenfelem, kivel megvinni jöttem.
- ALBAN Ki hát az ellenfél?
- EDGAR Ki felel itt Edmund glosteri gróf nevében?
- EDMUND Maga. Mi mondani valód van neki?
- EDGAR Ránts kardot, hogyha tán nemes szívet
Sért meg szavam,
Elégtételt szolgáltatasson karod.
Ím, itt az enyém. Nézd meg: e kiváltság
Becsület, eskü s rang után jutott rám.
S kimondom itt, bár ifju és erős
S hatalmas vagy, s bár kardod győzedelmes,
Szerencséd ragyog s bátor a szived,
Hogy áruló vagy, hűtlen isteneid,
Bátyád s apád iránt, s fondorkodó
Ezen magas hercegnek élte ellen.
S fejed tetejétől a silány porig,
Melyet lábad tapod –
Varangyosbéka-mérgü áruló vagy.
Ha ezt tagadni mernéd, e kor, e kard
És szellememnek legjobb ereje
Szivedre sújtják e szót, hogy: hazudsz!
- EDMUND Jogom szerint neved kén' kérdenem.
De minthogy külsőd szép és daliás,
S beszéded is neveltséget mutat,
Mít bátran s könnyen elhalasztanom
Lehetne a lovagtörvény szerint –
Én megvetem, s fejedhez visszavágom
Az árulást, s szivedre halmozom fel
A pokol-hazudta szót, mely elsuhant
Mellettem és alighogy sérthetett,
Melynek most kardom tüstént útát ad,
Hol mindörökre kell feküdnie.
Zendüljön harsonátok.
- ALBAN Ó, mentsétek meg!
Zaj. Vínak, Edmund elesik
- GONERIL Gloster! ez csel, ármány.
Harcjog szerint nem tartozál kiállni
Az ismeretlen ellenségnek. Te nem vagy
Legyőzve, nem; megcsalva és kijátszva.
- ALBAN Te fogd be szádat, asszony, vagy ezen
Papírral fojtom azt be. Ide nézz,

Te rosszabb, mint az szóval mondható:
Olvasd itt bűnödöt. Ne tépd el, asszony,
Úgy látom, ismered.

A levelet Edmundnak adja

- GONERIL Ha ismerem!
Enyém a jog; ki bírálhat meg engem?
El
- ALBAN *(Edmundhoz)*
Ó, szörny! isméred ezt az iratot?
- EDMUND Ne kérdd, ha ismerem-e?
- ALBAN Magán kívül van, menjetek nyomába,
Egy tiszthez
Vigyázzatok rá.
Tiszt el
- EDMUND Mivel vádoltok, tettem többet annál,
Ó, sokkal többet: az idő majd fényre hozza;
De vége, s úgy nekem is. Most szólj, ki vagy te,
Kinek e szerencse szolgált ellenem?
Ha nemes vagy, úgy megbocsátok.
- EDGAR Legyünk egymáshoz irgalommal. Nem vagyok
Silányabb vérű, mint te vagy. Ha jobb,
Úgy többet is vétettél ellenem.
Edgar vagyok s apádnak gyermeke.
Az ég igazságos, mert kéjeinkből
Csinál, bennünket ostorozni, eszközt:
A bűnös és sötét hely, hol fogantál,
Szemeibe került.
- EDMUND Jól szólottál: való,
Megfordult a kerék, s én itt vagyok.
- ALBAN Járásod már fenségesebb mutatott.
Jer, hadd öleljelek: hasítsa szét
Szivem a fájdalom, ha valaha
Apád s téged gyűlöltelek.
- EDGAR Tudom,
Nemes herceg.
- ALBAN Hol rejtézel? Hogyan
Tudád meg apád balesetét?
- EDGAR Ápolván őt, mylord. Halld röviden
Történetét, s bár megszakadna szívem,
Mire elmondom. – A véritéletet
Hogy elkerüljem, mely sarkamba volt
(Az édes élet – ó, hogy minden órán
Inkább viseljük a haláli kint,
Mint meghaljunk egyszerre), én bolondnak
Tevém magam, rongyokba burkolóztam,
S oly képet ölték, hogy még a kutyák is
Felzendültek rám. Így találkozánk
Én és atyám, vérző gyűrűivel,
Melyekből elveszett a drágakő.
Kalauza lettem; őt vezetve és
Koldúlva érte, megmentettem a
Kétségbeeséstől. És, ó, balgaság!
Fel nem fődém magam, csak most, alig
Fél óra előtt, midőn fegyverkeztem,
Nem biztos még, de bizván a sikerben,
Áldását kértem, elmondván neki
Kezdetől végig bujdoklásomat.
De fáradt szíve – az összeütközést
Mebírn nyenge – két vég szenvedély,
Öröm s bú közt mosolygva megszakadt.

EDMUND Ezen beszéded meghatott, s talán még
 Jót szülhet. Ámde szólj; mert szemeidből
 Látom, hogy még több mondanod való van.

ALBAN Ha még van, ami ennél sajnosabb,
 Úgy el ne mondd, mert ezt hallván, egész
 Lényem bomlásnak indult.

EDGAR Úgy látszik talán
 Annak, ki búval nem barátkozék,
 Hogy ez legfőbb; de még más is van, ami
 A soknál több s érintkezik
 A végletekkel.
 Hogy hangosan sirék, egy férfi jött,
 Ki látva engem inséges koromban
 Kerülte útált társaságomat.
 De megtudván, ki az, ki oly sokat túrt,
 Nyakamba füzte izmos karjait
 S feljajdult, mintha a menny boltozatját
 Akarta volna megrepeszteni.
 Aztán atyámhoz fordult, s Lear s maga
 Felől a legsiralmasabb mesét
 Beszélte el, milyet csak valaha
 Fül hallhatott. Mi közt a fájdalom
 Erőt vön rajta s életidegei
 Ernyedni kezdtek. S már a harsona
 Másodszer zengvén, őt eszméltelen
 Hagyám el ott.

ALBAN De ki volt az?

EDGAR Kent, uram,
 A számüzött Kent, aki álruhában
 Kisérte a rá fölbőszült királyt,
 Szolgálatot tőn, mely a rabhoz is
 Alighogy illenék.
Egy nemes jó sietve, véres késsel

NEMES Segítség, ó, segítség!

EDGAR Miképp segítsünk?

ALBAN Ember! mit jelent ez?

EDGAR Véres kés?

NEMES Forrón párolog, hisz épp a
 Hölgy szivéből jött. Meghalt...

ALBAN Meg? Ki? Szólj!

NEMES Nőd, uram, nőd, ki megmérgezte hűgát
 És azt be is vallá.

EDMUND Mindkettejökkel
 Jegyben valék, és most egy pillanatban
 Kelünk mindhárman össze.

ALBAN Élve, halva
 Hozzátok őket. Az ég ítélete
 Megreszkettet; de szánalmat nem indít.
Nemes el
Kent jó

EDGAR Itt jó Kent, sir.

ALBAN Ó, ő az. Az idő
 Nem enged bókólnunk, mint megkivánná
 Az udvariasság.

KENT Örök jó éjet mondani
 Jövök király uramnak; nincsen itt?

ALBAN Nagy dolgokat felejténk. Mondd meg, Edmund,
 Hol a király s hol van Cordelia?
Goneril s Regan testét hozzák
 Kent, látod ezt?

KENT Ah, hogy történhetett ez?

EDMUND Edmund mégis szeretve volt. Egyik
Értém megmérgezte a másikat,
Aztán megölte önmagát.

ALBAN Valóban.
Födjétek el arcaikat.

EDMUND Halállal küszködöm.
Természetem dacára némi jót
Kivánok tenni. Tüstént küldjétek,
De gyorsan, a kastélyba; mert parancsom
Lear és Cordelia életére szól.
Ó, küldjétek, míg nem késő.

ALBAN Szaladjatok,
Ó, szaladjatok!

EDGAR Kihez, mylord? ki van
Szolgálaton? Küldj jelt, hogy elhalasztod.

EDMUND Jól mondod. Vedd át kardomat,
És add a kapitánynak.

ALBAN Siess, ahogy csak bírsz.
Edgar el

EDMUND Megbíztuk, én
S feleséged, hogy Cordeliát
Felkösse börtönében, s fogja rá,
Hogy csüggedésből ölte meg magát.

ALBAN Óvják meg az egek! – Addig vigyétek ezt.
Edmundot kiviszik
Lear jó, ölében a meghalt Cordelia; Edgar, tiszt s egyebek

LEAR Üvöltsetek, ó, üvöltsetek! Ti mind
Kő-emberek vagytok. Ha nyelv- és szemetek
Enyéim volnának, oly zivatart
Indítanék velök, hogy meghasadna
A mennynek boltozatja. Ó, oda van
Örökre! Én tudom, ki holt meg, és ki él. Ő
Holt, mint a föld. – Egy tükröt adjatok; ha
Lapját lélegzetétől kód borítja,
Ó, úgy még él.

KENT Ez az ígért vég tehát?

EDGAR A végítélet?

ALBAN Roskadj össze, szűnj meg!

LEAR Mozdul a toll, még él! Ha úgy van, e csere
Mevált minden bút, melyet valaha
Éreztem életemben.

KENT *(térdepelve)* Jó uram!

LEAR Kelj innen, kérlek.

ALBAN Ez Kent, hű barátod.

LEAR Pusztulás érjen, gyilkos árulók ti!
Megmenthetém! s örökre oda van.
Cordelia, Cordelia, várj egy kicsit. Hah!
Mit mondasz? Mindig nyájas volt szava,
Szelíd és halk – nőben dicső dolog.
Megöltem a szolgát, ki felkötött.

TISZT Uraim, valóban azt tevé.

LEAR Hát nem tevé-e, fickó?
Volt oly idő, hogy éles pallosomtól
Megszöktek volna mind. Most agg vagyok
S a szenvedések megtörtek. Ki vagy te?
Szemem nem legjobb. Megmondom legitt.

KENT Ha szerencse kettővel dicsekedtik,
Kiket szeretett s gyűlölt, az egyikét
Itt láthatod.

LEAR Mily tompák e szemek.
Nem Kent vagy-e te?

KENT Az, szolgád, Kent. De hol van
Cajus cseléded?

LEAR Az, mondhatom neked,
Derék fiú; nem vár, ha ütni kell.
Meggalt és rothad.

KENT Nem, nem, jó uram:
Az én vagyok.

LEAR Mindjárt meglátom.

KENT Az,
Ki a legelső megbomlás után
Kisérté gyászos léptedet. –

LEAR Hozott
A jó szerencse.

KENT Az vagyok bizony,
Senki más. Itt örömtelen, sötét,
Halálos minden. Idősebb lányaid
Magok kárhoztaták el magokat
S kétségbeesetten haltak el.

LEAR Úgy hiszem.

ALBAN Nem tudja, mit beszél. – Hiú dolog
Magunkat ismertetnünk.

EDGAR Mind hiába.
Egy tiszt jő

TISZT Edmund meghalt, mylord.

ALBAN Az itt most csekélység.
Most halljátok meg szándokom, nemes
Urak s barátim. Ami enyhet hozhatunk
Ily nagy csapásra, megkísértjük. Ami
Magunkat illet, élte fogytaig
Az agg fölség kezébe adjuk át
Teljes hatalmunk. –
Edgarhoz és Kenthez
Minden jogotokba
Ezennel visszahelyzünk titeket,
Oly ráadással, mit hűségetek
Böven megérdemelt. Izlelni fogják
Erényök díjait minden jó barátink,
És bűnök kelyhét ellenségeink.
Nézzétek, ó, nézzétek!

LEAR S az én szegény kis
Bolondomat megfojtották. Nincs, ó, nincs
Már benne élet. Miért kéne élnie
Patkánynak, ebnek, lónak, ha neked
Lélekzedet nincs? Ó, nem fogsz te többé
Eljöni, nem, soha, soha, soha!
Gomboljatok ki, kérlek. – Köszönöm.
Látjátok ezt? Nézzétek őt. Nézzétek ajkait,
Ide nézzetek, ide nézzetek!
Meghal

EDGAR Szédül! – Mylord, mylord!

KENT Szakadj meg, szív,
Kérlek, szakadj meg!

EDGAR Nézz fel ránk, uram!

KENT Ne gyötörd lelkét. Hagyd, menjen, Nem barátja,
Ki e konok világnak kínpadán
Tovább is nyújtóztatja.

EDGAR Ó, valóban
Már vége van.

KENT Csoda, hogy eddig kibírta;
Már úgyis csak bitorlá életét.

ALBAN Vigyétek el. – Jelenleg fő ügyünk
Az általános fájdalom.
Kenthez és Edgarhoz
Ti ketten,
Lelkem baráti, kormányozzatok,
S tartsátok fenn a sebzett államot.

KENT Reám nagy út vár, melyet tenni kell:
A gazdám hí, nem mondhatok nemet.

ALBAN Nehéz idő sújt: itt engedni kell,
És mondanunk, mi fáj, nem ami illik.
A legkorosb legtöbbet szenvedett.
Ifjabbak, akik itt vagyunk, nem érünk
Ily dolgot, s nem jut ily sokáig élnünk.
Mind el, gyászinduló mellett